

احساس مسئولیت و مسئولیت پذیری عامل موفقیت در کار

محمد تقی صرفی پور

مقدمه

بعد حمد و شکر الهی و سلام و درود فراوان بر محمد مصطفی(ص) و اهل بیت طاهرینش.

یکی از مهم ترین عوامل موفقیت در کارها، احساس مسئولیت و مسئولیت پذیری است.

چنانچه هر کسی به آنچه وظیفه اش است عمل کند چه در خانواده و چه در جامعه، باعث موفقیت برای خود و مردم خواهد شد و برعکس اگر افراد جامعه به وظایف خود عمل نکنند جامعه دچار آسیب های فراوان و شکست های زیادی خواهد شد.

احساس مسئولیت یعنی بی تفاوت نباشد و به مسئولیت هایی که دارد توجه کند.

مسئولیت پذیری یعنی اگر مسئولیتی بع عهده گرفت به نحو احسن به ان عمل نماید

یک مثال ساده: اگر نیروهای امنیتی به وظایف خود کاملاً عمل نمایند
امنیت کامل برقرار خواهد شد ولی هر گاه که آنها غفلت کنند یا کوتاهی
نمایند کشور دچار فاجعه های کوچک و بزرگ خواهد شد.

از دیدگاه اسلام همه افراد جامعه مسئول هستند. حتی زنان خانه دار و
نوجوانان و ....

حتی اعضای بدن انسان مانند گوش و چشم و دل مسؤل هستند. که
خداوند حکیم در قران کریم فرمود:

إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (اسراء ایه 18)

حقیقتاً چشم و گوش و دل همه مسئولند

در این کتاب پیرامون مسئولیت پذیری در ابعاد مختلف مطالب متنوعی
آورده میشود.

زمستان 1402. کرمانشاه

وظیفه شناسی و مسئولیت پذیری

إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (اسراء ایه 18)

حقیقتاً چشم و گوش و دل همه مسئولند

کلکم مسئول....

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُولٌ فَالِإِمَامِ رَاعٍ وَ هُوَ مَسْئُولٌ وَ الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَيَّ «
أَهْلِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ وَ الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَيَّ بَيْتِ زَوْجِهَا وَ عَلَيَّ وَ لَدِيهِ فَكُلُّكُمْ
» مَسْئُولٌ عَن رَعِيَّتِهِ.

(صحیح بخاری، ج 3، باب نکاح)

همه شما نسبت به آنچه عهده دار شده اید مسئولید، زمامدار و امام
مسئول ملت، مرد مسئول خانواده، زن مسئول امور منزل و فرزندان است
پس هر کس نسبت به انجام وظایف و حقوقی که به او واگذار شده
مسئول است.

همه شما مسولیت دارید.

از نظر اسلام همه انسان ها دارای مسئولیت هستند. چه زنان چه مردان
چه جوانان چه پیران. همگی مسول هستیم.

همه انسان ها در قبال این مسولیتها در پیشگاه الهی باید پاسخگو باشند.

انسان در قبال عمرش که در چه صرف کرده باید پاسخگو باشد.

همچنین انسان ها در قبال جوانیشان که در چه صرف کرده اند باید
پاسخگو باشد.

انسان در قبال آنچه در اطرافش می گذرد مسول است.

در مورد افراد یا ملت های مظلوم مسول است لذا در مورد ملت فاسطین
همه مسولیم.

در مورد به تاراج رفتن بیت المال مسول است لذا میرزای شیرازی پیا می
خیزد و نهضت تنباکو بارهبری ایشان علیه به تاراج رفتن اموال کشورمان
به پیروزی منتهی میشود

درمورد خیانت هایی که به کشور میشود مسول است. لذا حضرت امام قیام

می کند و خائنین فرار می کنند و انقلاب اسلامی پیروز میشود

در مورد حمله به کشورمان همه مسولیم و باید از کشور دفاع کنیم لذا

شهید فهمیده ها خود را فدای کشور می نمایند.

در مورد فساد اخلاقی که در کشور و شهر و محله مان هست مسولیم

مردی که ازدواج می کند در قبال خانواده اش مسول است هم مسولیت

تامین نیازهای مادی انها را بعهده دارد هم مسئولیت تامین نیازهای

معنوی انها بعهده اوست.

مادر هم در مورد فرزندانش مسولیت دارد.

معلم در مورد دانش آموزانش مسئولیت دارد.

پزشک در مورد بیمارانش مسئولیت دارد.

راننده ماشین درمورد سرنشینان ماشین خود و ماشین های دیگر

مسئولیت دارد. اگر سرعت بیش از حد قانونی داشته باشد و باعث

تصادف شود وافرادی از دنیا بروند در قیامت بعنوان قاتل محاکمه
میشود!

رئیس دولت در مورد مردم مسئولیت دارد.

دستگاه قضا در مورد اجرای حدود الهی و رسیدگی به شکایت های مردم
مسئولیت دارد.

مجلس در مورد نظارت بر دولت و تصویب قوانینی که باعث پیشرفت
کشور در ابعاد مختلف شود مسئولیت دارد.

امامان جمعه و جماعت هم در مورد هدایت مردم مسئولیت دارند.

و هزاران مسئولیت های متنوع و مختلف که چند مورد فوق بعنوان نمونه
ذکر گردید.

مسئولیت پذیر باشیم: اگر مسئولیتی قبول کردیم باید به نحو احسن انجام
دهیم.. والا در پیشگاه الهی مورد بازخواست قرار می گیریم..

مسئولیت پذیری یعنی متعهد بودن به انجام وظایفی که به عهده می
گیریم یا به عهده ما گذاشته اند.

کسی که رئیس جمهور است باید شبانه روز کار کند..

بقول شهید بهشتی کسی که در جمهوری اسلامی مسولیت قبول می کند

یا عاشق است یا دیوانه!.....

بعضی مسول میشوند ولی به وظایف خود عمل نمی کنند.نماینده مجلس

است ولی یا غایب است یا مطالعه درباره مصوبه ندارد .....

یا مثلا امام جماعت است ولی اکثرا غایب است...اقا مدتی کربلا بوده

هنوز نرسیده مشهد رفته پس مسجد چی؟هر روز سفر می رود.....

مغازه دار است ولی دیر باز می کند و زود می بندد.اکثر چیزهایی که

مردم میخواهند می گوید ندارم.....

خادم مسجد یا مدرسه است ولی می بینی همه جا کثیف است...

موکب زده ولی هرکی انجا می اید شکایت می کند.....

راننده تاکسی است ولی هرکه را دوست داشته باشد سوار می کند....

مسول پخش خواربار دولتی است ولی به هر که دوست داشته باشد می دهد...

به دامن طبیعت رفته ولی همه جا را پر از زباله کرده..

در مصرف اب و برق و گاز صرفه جویی ندارد..

مستاجر است ولی همه دیوارهارو خراب کرده.....

خانم خانواده است ولی تظاهر می خوابد شوهر از سرکار می اید هیچی

آماده نیست نه غذا نه لباسی شسته شده نه نظافتی صورت گرفته....

عضو شورای شهر است ولی اکثر در جلسات نیست و به وظایف خود

عمل نمی کند.

استاد قران است ولی اکثرا یا اید یا دیر می اید.....

....سخنران اگر مطالعه نکند....

معلم اگر خوب درس ندهد..

قاضی اگر درست حکم نکند..

قوه قضاییه اگر حدود اجرا نکند...

راننده اتوبوس، راننده قطار... خلبان... اگر دقت نکند..

نگهبان اگر کوتاهی کند..

مرد خانواده. اگر نسبت به نیازهای خانواده بی تفاوت باشد...

مسول مربوطه اگر ارباب رجوع راه ندهد..

کم کم اسیب ها در خانه و جامعه فراوان خواهد شد.

داستان علی بن یقظین نشان می دهد که در جامعه اسلامی حتی در زمان

خلفای ظالم اگر مسئولی با ارباب رجوع بدرفتاری کند باعث خشم الهی

خواهد شد.

وقتی ابراهیم جمّال که یکی از شیعیان بود، می خواست خدمت علی بن یقظین که وزیر هارون الرشید بود برسد، از باب اینکه ابراهیم، چوپان و ساربان بود و علی بن یقظین وزیر هارون الرشید و از نظر ظاهر، شأن ابراهیم نبود که در مجلس وزیر مملکت وارد شود، وزیر او را راه نداد اتفاقاً در همان سال علی بن یقظین به حج مشرف شد، خواست در شهر مدینه خدمت حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) برسد، حضرت او را

نپذیرفت؛ روز بعد آن حضرت را در بیرون خانه ملاقات کرد، عرضه داشت:

ای سید من، تقصیر من چه بوده که مرا نپذیرفتید؟ فرمود: به خاطر اینکه برادرت ابراهیم جمال را راه ندادی و خدا امتناع فرموده از اینکه سعی تو را قبول کند، مگر بعد از آنکه ابراهیم تو را ببخشد.

علی بن یقظین گفت: گفتم: ای سید و مولای من در این وقت ابراهیم را کجا ملاقات کنم؟ من در مدینه و او در کوفه است، فرمود: هرگاه شب برسد تنها به بقیع برو، بی آنکه از اصحاب و غلامان تو کسی خبردار شود، در آنجا شتری زین کرده خواهی دید، آن شتر را سوار می شوی و به کوفه می روی.

شب به بقیع رفت، بر آن شتر سوار شد، به اندک زمانی به خانه ابراهیم جمال رسید، شتر را خوابانید و در زد، ابراهیم گفت کیستی؟ گفت: علی بن یقظینم، ابراهیم گفت: علی بن یقظین بر در خانه من چه می کند؟! فرمود: بیا بیرون که کارم بس بزرگ است و او را سوگند داد که اذن ورود دهد، چون داخل خانه ابراهیم شد، گفت:

ای ابراهیم! آقا و مولا، از اینکه عمل مرا قبول کند امتناع فرموده، مگر غَفَرَ اللهُ لَكَ؛ خدا تو را بیامرزد، «: آنکه تو از من بگذری! ابراهیم گفت پس علی بن یقظین صورت خود را بر خاک گذاشت و ابراهیم را قسم

داد که پای روی صورت من بگذار و صورتم را زیر پایت بمال، ابراهیم خودداری کرد، علی بن یقظین او را سوگند داد که چنین کند. ابراهیم پا به صورت علی بن یقظین گذاشت و روی او را زیر پای خود مالید و علی گفت: «اللَّهُمَّ اشْهَدْ؛ خدایا گواه باش» بن یقظین می گفت

سپس بیرون آمد و سوار بر آن مرکب شد و همان شب به مدینه بازگشت و شتر را بر در خانه حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) خوابانید، آنگاه حضرت او را اذن داد که بر آن بزرگوار وارد شود و حضرت کار او را پذیرفت

از دقت در این روایت معلوم می شود که حقوق برادران دینی تا چه اندازه پر اهمیت است

چقدر بودجه ها که بخاطر بی مسولیتی بعضی بر گشت داده میشود....
یا افرادی هستند اضافه کاری نداشته است ولی هر ماه پول اضافه کاری گاه تا چهارصد ساعت و بیشتر میگیرد... در حالی که شهید سلیمانی که دائم در ماموریت بود حق ماموریت نمی گرفت...

چقدر در ورزش ریخت و پاش و هدر دادن بیت المال است..

سد پانزده خرداد را برای مصرف آب مردم قم درست کردند ولی بعد متوجه شدند به درد آب شرب قم نمی خورد و دهها مورد این چینی است مخصوصا **منو ریل قم و کرمانشاه...**

در قراردادهای خارجی اگر دقت نشود بودجه های فراوانی به غارت می رود..

مرجان ال اقا و خاوری و طبری وامثال اینها چقدر از بیت المال چپاول کردند بخاطر عدم نظارت ناظران!....

دیدند حضرت علی علیه السلام در دوران حکومتش سر ظهر در کوچه مانده است. عرض کردند شما هم مانند مردم به خانه رفته استراحت کنید. فرمود اینجا هستم شاید کسی به کمک من نیاز داشته باشد...
.گران شدن مواد ضروری مردم به عدم مسولیت پذیری بر می گرده..
مشکلات جوانان به عدم مسولیت پذیری مسولین بر میگردد...

نتیجه عدم مسولیت پذیری، شکست در کارها و نارضایتی مردم است....
اگر نیروهای امنیتی به وظیفه خود عمل نکنند بلای بزرگی بر سر مردم

میرایده و فاجعه میشود مانند شهدای حزب جمهوری اسلامی و دولت و
محراب و شاهچراغ و کرمان و...

ویژگی های انسان مسئولیت پذیر

انسان های مسئولیت پذیر در عوض مقصر جلوه دادن دیگران ،در

مشکلات و توجیه شکست ها، آن را می پذیرند

انسان های مسئولیت پذیر برای جبران شکست در جهت موفقیت تلاش

می کنند و اموری را که به آنها واگذار می شود به نحو احسن انجام می

دهند.....

فقط کافی است در همه ی کارهای خود چند نکته ساده را انجام دهید. با

رعایت همه ی این نکات خواهید دید که با گذشت زمان به فردی

مسئولیت پذیر و قابل اعتماد تبدیل می شوید. این نکات عبارتند از

اگر کاری را قبول کردید، آن را انجام دهید

ثابت قدم باشید

دیگران را مقصر ندانید و مسئولیت کارهای خود را بپذیرید

دائم شکایت نکنید و بهانه نیاورید.

صادق باشید و اشتباهات خود را بپذیرید.

کارها و مسئولیت خود را اولویت بندی و مدیریت کنید.

قابل اعتماد باشید.

عاقلانه تصمیم بگیرید.

کارها را به تعویق نیندازید.

ثابت کنید که از پس وظایف خود برمی آید. و از همه مهم تر انضباط

داشته باشید. منظم باشید که نظم در موفقیت معجزه می کند

چند مثال برای نتایج مسولیت پذیری در مسئولین وظیفه شناس.

1- امام جمعه شهری دید فرماندار فقط یک روز در شهر است و بقیه روزها در استانداری مشغول بکار است. این موضوع را در نماز جمعه مطرح کرد. دو روز بعد فرماندار را عوض کردند.

2- امام جمعه شهری دید در آن شهر خانقاه درست شده و دراویش در حال جذب افراد ناآگاه به صوفیگری هستند. این موضوع را از طریق نهادهای امنیتی دنبال کرد و در نتیجه بساط دراویش جمع شد و فعالیت آنها متوقف گردید.

3- امام جمعه شهری دید در آن شهر قماربازی فوتبالی گسترش پیدا کرده و عده ای از مردم به قمار مبتلا شده اند. ایشان با کمک قوه قضاییه و نیروهای امنیتی جلو قماربازی را گرفتند. رئیس قماربازها به ایشان رشوه پیشنهاد کرد تا دستگیر نشود. ولی امام جمعه با قاطعیت کار را دنبال کرد تا رئیس قماربازها و بیش از صد نفر قمارباز دستگیر گردیدند و تا حدود زیادی قماربازی کم شد.

4- امام جمعه شهری دید در ان شهر دکانویس ها دکان باز کرده و پولهای زیادی از مردم می گیرند. در این مورد چند نفر از انها را احضار و به انها تذکرات لازم داده شد.

5- امام جمعه شهری دید در ان شهر قهوه خانه ها به محل معتادها و قلیونی ها تبدیل شده و جوانان جذب این محل ها می شوند با کمک نیروی انتظامی جلو انها گرفته شد.

6- امام جمعه شهری دید در ان شهر قرار است کنسرت برگزار کنند که معمولا با بی بندوباری و کارهای خلاف همراه است با هماهنگی با ریس ارشاد اسلامی جلو برگزاری کنسرت گرفته شد.

7- امام جمعه شهری دید در ان شهر حوزه علمیه و مصلی نماز جمعه وجود ندارد . با کمک مرکز مدیریت و خیرین دو تا حوزه علمیه برادران و خواهران و یک مصلی تاسیس نمود.

8- امام جمعه شهری دید در ان شهر نزاع بین روستاها زیاد است. با کمک ریش سفید ها موفق به صلح دادن چندین نزاع بزرگ بین روستاها گردید.

9- یکی از مسافرین قطار كه طلبه بود دید در این قطار تخلفی در حال انجام است به راه اهن مراجعه كرد و با متخلفین برخورد نمودند.

10- یکی از ساکنین قم كه طلبه بود دید فروشنده ای از مردم كلاهدرداری می كند با پیگیری ایشان با ان فروشنده برخورد گردید.

11- امام جمعه شهری دید در ان شهر مسابقه دوچرخه سواری مختلط برگزار کرده اند و نماینده شهر هم در مراسم اهدا جوایز به برندگان شرکت کرده و به انها جایزه داده است.

در نماز جمعه تذکر دادند و مسول ورزش ان شهر قول داد دیگر ورزش مختلط برگزار نمایند.

12- امام جمعه شهری دید در نمایندگانه ارشاد اسلامی دی وی دی هایی با نام کتب اسلامی است كه لابلاي ان کتب ضد اسلامی است وجود دارد ایشان پیگیری کردند و جلو این کار گرفته شد.

و.....

چه مسئولینی موفق هستند؟

اولین مساله **شایستگی فرد برای مسئولیت** است.

گاهی این شایستگی در فرد وجود داشته لذا این مسولیت بعهدہ او گذاشته شده است. ولی گاهی بخاطر فامیلی و پارتی بازی و مسایل دیگر به او مسولیت داده اند که این باعث شکست در کارش میشود.

دومین شرط **وظیفه شناسی** فرد است

ادم وظیفه شناس کار خود را به موقع و درست انجام می دهد ولی ادم بی تفاوت و بی خیال کار هارا رها می کند و باعث شکست برای خود و جامعه می شود.

سومین شرط **صداقت در کار** است.

ادم صادق کسی است که در کارش کلک و تقلب نیست. ادم ریاکار و تظاهر نما نیست. بلکه کارش با صداقت و درستکاری همراه است. از کارش نمی دزدد.

چهارمین شرط **اخلاق مدار بودن** است

باید با همه خوش اخلاق بود. با همه مهربان بود. ولی افرادی هستند با همه دعوا دارند. اینها با همه در می افتند و حرمت هیچ کس را نگه نمی دارند. نباید به اینها هیچ گونه مسولیتی داده شود. حتی در خانواده خود هم مشکل دارند و خانواده از رفتار او در عذابند.

پنجمین شرط داشتن **نظم و انضباط** در کارهاست.

نظم معجزه می کند. آدم با انضباط همیشه سر وقت کارهایش را انجام می دهد و همه از او راضیند. مخصوصا مشاغلی چون نانوا و قصاب و بقال و حادم های مساجد و و خدمتکاران ادارات و... اگر سر وقت کارشان را انجام دهند عالی.

ششمین شرط احساس **دین نسبت به شهداست.**

نکته مهم درباره مسولیت پذیری در کشور ما ایران این است که

مسئولیت پذیری و وظیفه شناسی در کشوری که برای برپایی نظام اسلامی اینهمه شهید داده ایم ..بسیار از جایگاه مهمی برخوردار است. گویا در دوران علوی هستیم و حکمی که برای ما صادر میشود گویا از طرف امیرالمومنین علیه السلام صادر شده است...

کلکم راع و کلکم مسول عن رعیته..یعنی همه مسئولیت دارند چه مرد چه زن چه جوان چه پیر چه ادم عادی چه ادم شاغل و.....

اگر هر کس در مورد مسئولیتی که دارد فقط به این فکر کند که بیش از سیصد هزار شهید داده شده تا این نظام اسلامی برپا شود. و ما همه مدیون شهدا هستیم.

حضرت امام فرمود که تا روز قیامت مدیون خون شهداییم.

با این دیدگاه حرکت کنیم حتما پیروز و موفق خواهیم بود و شهدا از ما راضی خواهند بود.

هفتمین شرط اینکه باتقوا باشد.

مهم ترین عامل مسئولیت پذیری، داشتن تقوا است.

تقوا، احساس مسئولیت از درون را افزایش می‌دهد و انسان باتقوا،
همواره یک پلیس معنوی را در درون جان خود حاضر می‌بیند. به همین
خاطر در خلوت و تنهایی، همانند زمانی که در منظر دیگران است، در
انجام تعهدات و مسئولیت‌های خویش کوتاهی نمی‌کند و در همه حال
خدا را شاهد بر اعمال خویش می‌داند....

عدم مسئولیت پذیری و سهل انگاری باعث خسارت های جانی و مالی گاه فراوان می شود. در اینجا به چند مورد اشاره می گردد:

محسن رضایی روز پنجشنبه در دیدار با نماینده ولی فقیه و امام جمعه کاشان اظهار داشت: در طول انقلاب، تندباد های بزرگ از بالای سر ملت ما رد شده و اگر در گذشته مسوولان اقتصادی سهل انگاری و تردید نمی کردند وضعیت اقتصاد اینگونه نبود.

وی با اشاره به مدیریت دوران هشت سال دفاع مقدس، افزود: اگر مسوولان اقتصادی، همانند دوران جنگ و انقلاب مدیریت می کردند، این وضعیت اقتصادی را شاهد نبودیم¹

شخصی در اثر سوختگی به بیمارستان منتقل می شود و پزشک معالج در انجام معالجه کوتاهی می کند و شخص مصدوم فوت می نماید، سهل انگاری پزشک، باعث گردیده که بیمار زودتر فوت کند،

---

¹ <https://www.irna.ir/news/84900172/%D8%B3%D9%87%D9%84-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%A8%D8%A7%D8%B9%D8%AB-%D9%88%D8%B6%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%DA%A9%D9%86%D9%88%D9%86%DB%8C-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>

دادستان عمومی و انقلاب زنجان گفت: سالانه 10 تا 15 نفر از شهروندان زنجانی بر اثر قصور، سهل انگاری های دستگاه های اجرایی، بر اثر سوانح کشته می شوند^۲

بر اثر سهل انگاری سرباز وظیفه در پادگان آبیک نیروی زمینی ارتش در قزوین و نیز تیراندازی ناگهانی، سه نفر از سربازان وظیفه کشته و پنج نفر نیز مجروح شدند^۳

صفحه حوادث روزنامه ها و سایت های خبری را که دنبال می کنی روزانه ده ها حادثه مشابه رخ می دهد اما هیچ کدام درس عبرت نمی شود و باز هم این روند ادامه دارد.

² <https://www.isna.ir/news/zanjan-17558/%D8%B3%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D9%87-10-%D8%AA%D8%A7-15-%D9%86%D9%81%D8%B1-%D8%A8%D8%B1-%D8%A7%D8%AB%D8%B1-%D8%B3%D9%87%D9%84-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A7%D8%AC%D8%B1%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%DA%A9%D8%B4%D8%AA%D9%87>

³ <https://www.farsnews.ir/news/13960426002066/%DA%A9%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D8%B4%D8%AF%D9%86-%D8%B3%D9%87-%D9%86%D9%81%D8%B1-%D8%A7%D8%B2-%D8%B3%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D9%86-%D9%BE%D8%A7%D8%AF%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%A2%D8%A8%DB%8C%DA%A9-%D8%A8%D8%B1-%D8%A7%D8%AB%D8%B1-%D8%B3%D9%87%D9%84%E2%80%8C%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D9%82%D8%AF%D8%A7%D9%85%D8%A7%D8%AA>

واژگونی و برخورد خودروها، انفجار در واحدهای مسکونی بر اثر نشت گاز یا با گازهای منواکسد کربن، عوامل مرگ و میر و مصدوم شدن روزانه ده ها نفر در کشور است.

تحمیل میلیاردها تومان بر هزینه های درمان و از دست رفتن عضو یک خانواده که گاه نان آور خانه است و ده ها آسیب اجتماعی حاصل از آن کمترین پیامد حوادث است.

توجه به خسارت های مالی خودروها و واحدهای مسکونی که حوادث در آن رخ داده، بخش دیگری از پیامدهای حوادث است که لزوم توجه به بازنگری در برخی رفتارها را دو چندان می کند.

کارشناسان رعایت نشدن سرعت، سبقت های غیرمجاز، مکالمه تلفنی در هنگام رانندگی را مهمترین دلایل سوانح رانندگی و مهمترین عامل مرگ و میرهای غیرواقعی بر اثر حوادث می دانند که با رعایت حقوق شهروندی قابل پیشگیری است^۴

---

⁴ <https://www.irna.ir/news/81923853/%D8%B3%D9%87%D9%84-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%B1%DA%AF-%D8%A2%D9%81%D8%B1%DB%8C%D9%86>

شاهرود- یک منبع آگاه با بیان اینکه تا کنون جان باختن ۱۵ نفر در
حادثه برخورد دو قطار مسافربری در سمنان اعلام شده است، گفت:
علت این حادثه سهل انگاری ماموران کنترل خط بوده است^۵

برکناری ۴ مسئول نفتی جنوب به علت سهل انگاری

کد خبر: ۸۹۷۷۷۴ تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۰۲/۱۹

مرگ کودک ۶ ساله در پی سهل انگاری پدر

کد خبر: ۸۶۱۰۶۴ تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۰۹/۲۵

---

⁵ <https://www.mehrnews.com/news/3833399/%D8%B3%D9%87%D9%84-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D9%84%DB%8C%D9%84-%D8%A8%D8%B1%D8%AE%D9%88%D8%B1%D8%AF-%DB%B2-%D9%82%D8%B7%D8%A7%D8%B1-%D9%85%D8%B3%D8%A7%D9%81%D8%B1%D8%A8%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D9%85%D8%A7%D9%84-%DA%A9%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D8%B4%D8%AF%D9%86-%DB%B1%DB%B5-%D9%86%D9%81%D8%B1>

سهل‌انگاری مشهود در حادثه تروریستی اهواز / آموزش مقابله با 1.

تروریست‌ها باید جدی‌تر باشد / جزئیاتی دردناک از فیلم

دیده‌نشده حادثه تروریستی اهواز

شاید اگر در ماجرای حمله داعشی‌ها به ساختمان مجلس شورای اسلامی، علاوه بر قدردانی از حافظان امنیت، با افرادی که دچار سهل‌انگاری شده بودند، برخورد می‌شد و پس از آن آموزش‌های بیشتری به نیروهای مسئول در تأمین امنیت برای مقابله با چنین اقدامات تروریستی داده می‌شد، امروز یا حمله‌ای به رژه اهواز صورت نمی‌گرفت یا اینکه خسارات جانی و مجروحان این حمله تروریستی به مراتب کمتر از آنچه واقع شد، بود.^۶

فرماندار شهرستان رباط کریم از انفجار در نیروگاه برق شهر پرنده به دلیل سهل‌انگاری کارکنان نیروگاه در خط انتقال گاز به داخل توربین خبر داد.

---

⁶ <https://www.tabnak.ir/fa/tags/59247/1/%D8%B3%D9%87%D9%84-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C>

فارس نوشت: در پی شنیده شدن صدای انفجار در شهر جدید پرند امید احمدی فرماندار شهرستان رباط کریم در گفت‌وگو با خبرنگاران از انفجار در نیروگاه برق شهر پرند خبر داد و اظهار کرد: صدای انفجاری که دقایقی پیش شهروندان پرند آن را شنیدند، مربوط به قسمتی از نیروگاه برق پرند بوده است که به دلیل سهل‌انگاری کارکنان در خط انتقال گاز به داخل توربین صورت گرفت.

وی در ادامه گفت: این انفجار که سهل‌انگاری کارکنان موجب آن شده یک کشته و 4 مجروح به همراه داشته است که این مجروحان بلافاصله به بیمارستان حضرت فاطمه زهرا (س) رباط کریم منتقل و تحت مراقبت پزشکی لازم قرار گرفتند⁷.

و هزاران مورد این چینی که بر اثر سهل‌انگاری و عدم انجام وظیفه باعث خسارت‌های جانی و مالی می‌شود.

---

⁷ <https://www.parsine.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-117/848256-%D8%B9%D9%84%D8%AA-%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%BE%D8%B1%D9%86%D8%AF-%DA%86%D9%87>

حس مسئولیت

از منظر اسلام خداوند متعال در برابر هر نعمتی، مسئولیتی را بر عهده انسان قرار داده و به میزان مسئولیت نیز از انسان بازخواست خواهد نمود، مهم آن است که مسئولیت‌ها را به خوبی بشناسیم

، موجودی رها شده نیست تا همانند حیوانات، تمام همتش بر کردن شکم باشد و خود را در برابر هیچ‌کس پاسخگو نداند؛ بلکه تفاوت انسان با سایر موجودات، افزون بر عقل و خرد، وظایفی است که توسط آفریننده انسان برای او وضع شده است تا با عمل به آن‌ها، سعادت دنیا و آخرت را به دست آورد.

از منظر اسلام خداوند متعال در برابر هر نعمتی، مسئولیتی را بر عهده انسان قرار داده و به میزان مسئولیت نیز از انسان بازخواست خواهد نمود، مهم آن است که مسئولیت‌ها را به خوبی بشناسیم

نمود، [1] مهم آن است که مسئولیت‌ها را به خوبی بشناسیم و در مقام عمل به وظیفه خود عمل کنیم.

ما در جامعه شاهد انواع مسئولیت‌ها هستیم که به چند مورد ان اشاره می‌نماییم:

حس مسئولیت نسبت به خانواده

در فرهنگ اسلام، خانواده کانونی مقدس است. در این دین، تمامی اعضای خانواده به‌خصوص همسران در برابر یکدیگر مسئول و موظف به رعایت آن می‌باشند. گرچه مسئولیت‌های تک‌تک اعضای خانواده نسبت به یکدیگر پرشمار است اما مسئولیت مردان بیش از سایر اعضاء خانواده است چرا که مدیریت خانواده با مرد است، [2] و او وظیفه دارد با کردار و رفتار خویش، مهرورزی را در خانواده گسترش دهد و با خدمت به زن [3] و مهربانی با اعضای خانواده [4] محیط آرامی را برای اعضای خانواده فراهم آورد. رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

برادرم جبرئیل برایم خبر می‌آورد و همیشه مرا به زنان سفارش «
می‌نمود تا آنجا که گمان کردم که جایز نیست که مرد به همسرش اف
[بگوید]». [5]

اهمیت این مهرورزی تا جایی است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله
می‌فرماید: «نشستن مرد در کنار خانواده‌اش، نزد خداوند متعال،
[دوست‌داشتنی‌تر از اعتکاف در این مسجد من است]». [6]

مهرورزی مرد در خانواده سبب خواهد شد تا مسئولیت هدایت خانواده
را نیز به‌خوبی عهده‌دار شود. قرآن کریم به همه مؤمنان خطاب می‌کند
که: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ
الْحِجَارَةُ؛ [7] «ای کسانی که ایمان آورده‌اید خود و خانواده خویش را از
«آتشی که هیضم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست نگه‌دارید».

در این آیه شریفه تعبیر به «قوا» (نگه‌دارید) اشاره به این است که اگر آنها را به حال خود رها کنید خواه‌ناخواه به‌سوی آتش دوزخ پیش می‌روند، شما هستید که باید آنها را از سقوط در آتش دوزخ حفظ کنید.

گرچه اسلام بر امر به معروف و نهی از منکر سفارش بسیاری نموده است اما از آیه فوق به خوبی استفاده می‌شود که انسان در مقابل همسر و فرزندان خویش مسئولیت سنگین‌تری دارد و موظف است تا آنجا که می‌تواند در تعلیم و تربیت آنها بکوشد، آنها را از گناه باز دارد و به نیکی‌ها دعوت نماید، نه اینکه تنها به تغذیه جسم آنها بسنده کند.

در حدیثی می‌خوانیم هنگامی که آیه «قوا انفسکم و اهلیکم نارا» نازل شد، یکی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید: چگونه خانواده خود را از آتش دوزخ حفظ کنیم؟ فرمود: «آنها را امر به معروف و نهی از منکر کن، اگر از تو پذیرا شوند، آنها را از آتش دوزخ حفظ کرده‌ای و اگر [نپذیرند، وظیفه خود را انجام داده‌ای]». [8]

مهم‌تر اینکه مادر نیز در این زمینه مسئولیت سنگینی بر عهده دارد

:چنانکه رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید

هر یک از شما که [به‌گونه‌ای] سرپرست است، ... مرد، سرپرستِ «
خانواده خویش است و درباره آن‌ها از او بازخواست می‌شود. زن نیز
سرپرست خانه شوهر خود و فرزندان اوست و درباره آن‌ها از او سؤال
[خواهد شد]». [9]

حس مسئولیت نسبت به والدین

قرآن کریم پس از امر به عبادت خداوند متعال، تمام انسان‌ها را به احسان به والدین فرمان می‌دهد، فرمانی که اطاعت از آن، عین عبادت و

بندگی خدا و سرپیچی از آن، معصیت و موجب عقاب و عذاب در روز
[قیامت است]. 10

مردی از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: «حق پدر و مادر بر
فرزند چیست؟ فرمود: هُمَا جَنَّتْكَ وَ نَارُكَ؛ [11] «آن دو، بهشت و جهنم
تو هستند». یعنی احسان به آنان و رعایت حقوقشان باعث داخل شدن
در بهشت و عدم رعایت احترام و حقوق آنان باعث ورود به آتش جهنم
است.

ممکن است سؤال شود نیکی به پدر و مادر در زمانی که وضع مالی
مناسبی دارند و نیازی به ما ندارند، چگونه است؟ پاسخ این است اولاً در
آیه شریفه سخنی از احسان به پدر و مادر فقیر نیست و ثانیاً شخصی چنین
پرسشی را از امام صادق علیه السلام پرسش نمود. حضرت در پاسخ
فرمود: «مراد از احسان، خوش رفتاری با آنان و اینکه آن‌ها را به
درخواست کردن از خودت در مورد آنچه نیاز دارند به زحمت نیندازی،
[هر چند (از نظر مالی) بی‌نیاز باشند].» 12

این سخن امام به این معنا است که فرزندان مراقب «احساس نیاز
«والدین» باشند نه منتظر «ابراز و بازگو کردن نیازشان

یکی از یاران امام صادق علیه السلام می-گوید: به امام عرض کردم:
پدرم به حدی پیر و ناتوان شده که او را برای قضای حاجت به پشت
می-بریم، فرمود: «اگر می-توانی خودت این کار را انجام دهی، انجام بده
[و خودت برایش لقمه کن تا سپر آتش فردایت باشد]». [13]

چنان-که نمایان است فرد مورد اشاره به امام عرض می-کند ما پدرمان
را به دوش می-بریم. این جمله نشانگر آن است که علاوه بر فرد یاد
شده، دیگر فرزندان نیز در این کار مشارکت دارند. امام علیه السلام
علاوه بر آنکه کار آنان را تحسین می-کند، به این نکته تأکید دارد که تا
حدی که ممکن است خود، این کار را انجام بده و یا در این کار مشارکت
داشته باش که چنین کاری تضمین کننده بهشت و سپری برای آتش
است.

حس مسئولیت نسبت به کار و شغل

اسلام دین کار و کوشش است. از نگاه اسلام کار و کسب درآمد از راه حلال به عنوان برترین عبادت و هم‌ردیف مجاهدت در راه خدا معرفی شده است و انسان تلاش‌گر، افزون بر سود مادی، از ثواب‌های اخروی نیز برخوردار است.

افزون بر این، همه حرفه‌ها و اشتغال‌های تولیدی، توزیعی و خدماتی در صورتی که با شرایط صحیح و طبق دستور شرع انجام گیرد، علاوه بر تأمین زندگی خود و خانواده و حفظ آبروی شخص و خانواده، یک نوع خدمت به خلق و در واقع یکی از مصادیق کارگشایی برای مردم و خوشحال کردن و زدودن غم و اندوه از هم‌نوعان است که آثار پرشمار دنیوی و اخروی به همراه خواهد داشت.

به هر روی آنچه نباید مورد غفلت قرار گیرد آنکه انسان مسلمان موظف است نسبت به کار و شغل خود احساس مسئولیت داشته باشد و آن را به درستی و بر پایه مسئولیتی که بر عهده گرفته است، انجام دهد. کم کاری، کم فروشی، تقلب، قبول رشوه، گرفتن مزد در برابر کار بدون تخصص و... نشان از عدم تعهد و فقدان مسئولیت در برابر کار است که رهاورد آن ورود مال حرام در زندگی انسان است.

گرچه درباره مال حرام، گفتنی پر شمار است اما به این روایت هشدار دهنده از رسول اکرم صلی الله علیه و آله بسنده می کنیم که: **إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْحَرَامُ...» [14]**

«ترسناک ترین چیزهایی که بعد از خود بر امتم می ترسم، درآمدهای حرام است.»

حس مسئولیت نسبت به افراد جامعه

در دین اسلام عبادت و تقرب به خدا، در نماز و روزه و حج و... خلاصه نمی‌شود، بلکه انجام مسئولیت‌های اجتماعی از جمله احسان و خدمت به بندگان خدا، رفع گرفتاری و حل مشکلات آنان نیز در صورتی که با قصد قربت انجام گیرد، از بهترین عبادت‌ها محسوب می‌شود و در برخی موارد از ده‌ها حج و عمره مقبول هم باارزش‌تر است.[15]

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «اگر تلاش کنم حاجت برادر دینی خودم را بر آورم نزد من محبوب‌تر از این است که هزار بنده آزاد کنم و [هزار اسب را با زین و لگام در راه خدا به جبهه جنگ روانه نمایم].»[16]

گرچه نیاز مالی، یکی از گسترده‌ترین مشکلاتی است که خانواده‌های بسیاری را در بر گرفته است، اما احسان و کمک به دیگران تنها به کمک

مالی ختم نمی‌شود بلکه کمک جانی، زبانی، حرکت برای رفع مشکلات دیگران، خارج کردن مؤمنان از همّ و غم و گرفتاری، [17] خدمت به برادران مؤمن، مشورت و راهنمایی برای حل مشکلات یا اختلافات، [18] میانجی‌گری برای ازدواج، [19] فراهم نمودن وسایل ازدواج دیگران، [20] راهنمایی دیگران به خیر و نیکی، [21] صله ارحام، شاد کردن مؤمنان، [22] تلاش برای رفع نیازهای مردم و ده‌ها مورد دیگر نمونه‌هایی از احسان و نیکوکاری است.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «هر که برای حاجت برادر مسلمانش سعی و کوشش کند تا خدا آن را به دست او روا سازد، خدای عزّوجلّ یک حج و یک عمره و اعتکاف دو ماه در مسجد الحرام را با روزه آنها برایش می‌نویسد و اگر او کوشش کند، ولی خدا بر آوردنش را به دست او جاری نسازد، خدای عزّوجلّ برایش یک حج و یک عمره [می‌نویسد]». [23]

حس مسئولیت نسبت به نیازمندان جامعه

سخن پیرامون لزوم مسئولیت فرد فرد جامعه اسلامی در برابر محرومان فراوان، و بارها به آن پرداخته شده است. اهمیت این مسئله به حدی است که امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

انجام دادن یک حج نزد من خوشایندتر از آن است که یک برده یا « حتی ده برده یا حتی هفتاد برده را آزاد سازم؛ ولی اگر سرپرستی خانواده‌ای مسلمان را بر عهده بگیرم و گرسنگی آنان را برطرف کنم و برهنگی آنان را بپوشانم و از دیگران بی‌نیازشان سازم، این کار برای من [از اینکه یک یا دو حج یا هفتاد حج بگذارم خوشایندتر است].» [24]

قران کریم نه تنها بر لزوم دستگیری از نیازمندان اصرار می‌ورزد بلکه یکی از اعمالی را که موجب دوری از خدا و گرفتاری در چنگال مجازات الهی است را عدم تشویق دیگران به اطعام نیازمندان ذکر می‌کند. [25]

در آیه 34 سوره الحاقه نیز عدم تشویق دیگران به اطعام نیازمندان را

همردیف عدم ایمان به خداوند بزرگ معرفی می‌فرماید. این مطلب اشاره به دو نکته مهم دارد: اول آنکه تنها اطعام مسکین کافی نیست، بلکه همگان وظیفه دارند یکدیگر را بر این کار خیر تشویق کنند، تا این سنت در فضای جامعه گسترش یابد. دوم آنکه نه تنها ثروتمندان جامعه اسلامی در قبال مستمندان مسئولیت سنگینی بر عهده دارند بلکه افرادی که توانایی مالی ندارند و قادر بر اطعام نیازمندان نیستند نیز نمی‌توانند نسبت به فقرا بی تفاوت باشند، بلکه باید دیگران را برای رسیدگی به محرومان و سیر کردن گرسنگان تشویق و تحریک نمایند.

متأسفانه برخی افراد نه تنها احساس مسئولیتی نسبت به نیازمندان ندارند و به آنان یاری نمی‌رسانند بلکه گاه با نگاه و گاه با زبان و گاه با کردار و رفتار به تحقیر آنان می‌پردازند. چنین است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین خطبه خود، احترام به مسلمانان فقیر را به همگان گوشزد می‌کنند: «و هر کس مسلمان فقیری را برای تهیدستی‌اش اهانت کند و او را کوچک شمارد، بی‌گمان حقّ خدا را ناچیز شمرده و همواره مورد نفرت و بیزاری و خشم خداوند باشد تا زمانی که آن فقیر را از

خود راضی گرداند و هر کس مسلمان فقیری را احترام کند، خداوند را
در روز قیامت دیدار کند درحالی که به روی او خندان است (و خداوند
[متعالم از او راضی است]». [26]

حس مسئولیت نسبت به نظامهای سلطه گر و مستکبر

قرآن کریم در سوره نحل پس از بیان این مهم که برای هر امتی رسولی فرستادیم، محتوا و اساس دعوت تمام پیامبران را «توحید» و «مبارزه با طاغوت» معرفی می‌فرماید، چرا که اگر پایه‌های توحید محکم نشود، و طاغوت‌ها از جوامع انسانی طرد نگردند، هیچ برنامه اصلاحی قابلیت پیاده کردن ندارد. به معنی دیگر خداپرستی با پذیرش سلطه طاغوت‌ها [و ستمگران، نمی‌سازد].²⁷

بر پایه چنین اصلی هیچ مسلمانی اجازه ندارد در برابر ظلم و ستم ستمگران سکوت کند و یا با آنان همراه شود. بر همین اساس تک‌تک مسلمانان وظیفه دارند

اول. بیگانگان ستمگر را به‌عنوان دوست و حامی و یار و یاور هرگز نپذیرند و فریب سخنان فریبنده و اظهار مهرورزی‌های به‌ظاهر صمیمانه آن‌ها را نخورند، زیرا آسیب‌های سنگینی که در طول تاریخ بر افراد با ایمان وارد شده در بسیاری از موارد از این رهگذر بوده است. قرآن کریم می‌فرماید: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَلِئِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ لَمَّا دَعُوا أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا؛** [28] «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! غیر از مؤمنان، کافران را ولی و تکیه‌گاه خود قرار ندهید! آیا می‌خواهید (با این عمل)، دلیل آشکاری بر ضد خود در...»! پیشگاه خدا قرار دهید؟

خداوند متعال در آیه 139 سوره نساء نیز به همه مسلمانان هشدار می‌دهد که عزت خود را در همه شئون زندگی اعم از شئون اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و مانند آن، در دوستی با دشمنان اسلام نجوید، بلکه تکیه‌گاه خود را ذات پاک خداوندی قرار دهید که سرچشمه همه عزت‌ها است چرا که غیر خدا از دشمنان اسلام نه عزتی دارند که به کسی ببخشند و نه اگر می‌داشتند قابل اعتماد بودند، زیرا هر روز که

منافع آنها اقتضا کند بی‌درنگ صمیمی‌ترین متحدان خود را رها کرده و به سراغ کار خویش می‌روند که گویی هرگز با هم آشنایی نداشتند، چنان‌که تاریخ معاصر شاهد بسیار گویای این واقعیت است

دوم. خداوند در سوره آل‌عمران یکی از مهم‌ترین وظایف مسلمانان را رازداری در مقابل دشمنان برشمرده و به مؤمنان هشدار داده است تا دشمنان و بیگانگان را محرم اسرار خویش قرار ندهند، [29] ولی متأسفانه برخی از این هشدار غفلت ورزیده‌اند و در نتیجه گرفتار نابسامانی‌های فراوان شده‌اند. هم‌اکنون در اطراف مسلمانان، دشمنانی هستند که ادعای دوستی می‌کنند و به‌ظاهر از مسلمانان طرفداری می‌کنند، ولی باکارهایی که از خود نشان می‌دهند، دروغ آنان آشکار می‌شود.

قرآن کریم در سوره مائده نیز این تفکر را که هر ملتی نیازمند تکیه‌گاه است و این تکیه‌گاه می‌تواند از میان بیگانگان انتخاب شود و نیز این

ایده را که دوستی آن‌ها با ارزش است و روزی ثمربخش خواهد بود
[به شدت مردود می‌داند]. 30

سوم. آمادگی برای دفاع در برابر ظالمان و ستمگران از جمله مهم‌ترین
وظایف مسلمانان در برابر زورگویان و حکومت‌های ستمگر است قرآن
کریم می‌فرماید: **وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ...»** [31] «هر نیرویی در قدرت دارید، برای
مقابله با آن‌ها [دشمنان]، آماده سازید! و (همچنین) اسب‌های ورزیده
(برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را
«بترسانید».

معروف است که در ایام جنگ «حنین» به پیامبر صلی الله علیه و آله خبر
دادند که سلاح تازه مؤثری در «یمن» اختراع شده است، پیامبر صلی الله
علیه و آله بی‌درنگ کسانی را به یمن فرستاد تا آن سلاح را برای ارتش
[اسلام تهیه کنند]! 32

چهارم. در تعالیم اسلامی هر نوع ارتباطی که به نقشه‌های ستمگران کمک کند و آنان را به اهداف شومشان نزدیک کند، سرزنش شده است. قرآن کریم در سوره نساء آیه 60 مسلمانانی را که برای داوری به نزد حکام می‌رفتند ملامت می‌کند و به این مهم اشاره می‌کند که پیامد مراجعه و پناه به طاغوت، سقوط به درّه هولناک است.

پنجم. قرآن کریم با مخاطب قرار دادن همه مسلمانان، عدم تکیه بر ستمگران را وظیفه همگانی معرفی می‌فرماید: **وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ؛** [33]

«و بر ظالمان تکیه ننمایید، که موجب می‌شود آتش شما را فرا گیرد و در آن حال، هیچ ولی و سرپرستی جز خدا نخواهید داشت و یاری نمی‌شوید.»

بدیهی است تکیه بر ظالم، مفاسد و نابسامانی‌های فراوانی می‌آفریند و به‌جز ضعف و ناتوانی جامعه اسلامی و از دست دادن استقلال و

خودکفایی و تبدیل شدن به یک عضو وابسته و ناتوان، سودی نخواهد داشت.

همچنین تکیه بر ظالمان باعث تقویت آنهاست و تقویت آنها مایه گسترش دامنه ظلم و فساد و تباهی جامعه‌ها است.

لازم به ذکر است روابط تجاری یا علمی با جوامع غیر مسلمان، بر اساس حفظ منافع مسلمین و استقلال و ثبات جوامع اسلامی، نه داخل در مفهوم رکون و تکیه به ظالمین است و نه چیزی است که از نظر اسلام ممنوع بوده باشد و در عصر خود پیامبر صلی الله علیه و آله و اعصار بعد [همواره چنین ارتباطاتی وجود داشته است].³⁴

ششم. مسلمان واقعی نه تنها زیر بار ظلم و زور مستکبران و ستمگران نمی‌رود بلکه اگر مسلمانان دیگر نیز برای رهایی از ظلم از او کمک و یاری خواستند، از هیچ کمکی دریغ نمی‌کند. این سخن امیر مؤمنان علیه

السلام به خاطر داشته باشیم که به هنگام شهادت، به فرزندانش وصیت می-فرماید: **كُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا**؛ [35] «نسبت به ظالم خصم». «و دشمن باشید و نسبت به مظلوم، کمک-کار (و حامی) باشید».

و نکته آخر آنکه نه تنها سوء ظن در برابر حاکمان ظلم و جور جایز بلکه در برخی مواقع لازم است. ممکن است دشمن دم از صلح و دوستی و محبت و تغییر رویه بزند و دست دوستی به سوی ما دراز کند. در این گونه موارد هرگز نباید گرفتار حسن ظن شد، و بلافاصله دست دشمن را فشرده و به او اعتماد کرد، بلکه باید احتمال داد ممکن است تمام اینها خدعه و نیرنگ و توطئه‌ای برای غافلگیر ساختن ما باشد.

روی همین اصل در فرمان معروف «مالک اشتر» آمده است: «هنگامی که با دشمنت پیمان صلح بستی، کاملاً از او بر حذر باش، زیرا دشمن گاه نزدیک می‌شود تا طرف را غافلگیر کند، بنابراین در چنین شرایطی

احتیاط را از دست نده، و دوراندیش باش، و حسن ظن خویش را متهم

[ساز]، 36]

حس مسئولیت در قبال طبیعت

طبیعت از جمله برجسته‌ترین آیات الهی است که تفکر و تعقل درباره عناصر و ارتباط آن‌ها با یکدیگر، انسان را به شناخت بهتر عالم وجود و در نهایت، به شناخت خالق هستی و وحدانیت او رهنمون می‌کند. اهمیت این موضوع به اندازه‌ای است که امام صادق علیه السلام در حدیث مفصلی، [37] شگفتی‌های خلقت از جمله شگفتی‌های طبیعت را تشریح [می‌فرماید]. [38]

بنابر این آب، خاک، حیوانات، دریاها، رودها، کوه‌ها، درّه‌ها، نزارها، معادن، جنگل‌ها و چراگاه‌ها و... مربوط به یک گروه یا ملیت و مردم یک روزگار نیست بلکه سرمایه‌ای ملی و بخشی از منابع طبیعی بشر به حساب

می آیند. این منابع، ثروتی است که خداوند متعال برای استفاده انسان‌ها فراهم ساخته است و تک تک افراد در برابر حفاظت از آن مسئول‌اند.

به‌عنوان نمونه اسلام نه تنها بر حفظ و نگهداری منابع طبیعی بلکه بر گسترش آن سفارش نموده است. [39] امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «زندگی بدون داشتن سه چیز، بر انسان گوارا نیست: هوای [تمیز، آب فراوان و گوارا و زمین حاصل خیز». [40]

در مقابل هر کاری که این سلامت را به خطر بیندازد، به شدت نکوهش شده است. مرور ده‌ها سخنان از بزرگان دین بر اهمیت کاشت درخت و عدم قطع درختان، عدم شکار حیوانات به بهانه تفریح و... نشانگر مسئولیت انسان مسلمان در برابر طبیعت است

رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از شروع جنگ‌ها، سپاه اسلام را به تقوا سفارش کرده و آنان را به رعایت اموری توصیه می‌نمود از جمله اینکه می‌فرمود: «نخل‌ها را نسوزانید و در آب غرق نکنید، درختان میوه

را قطع نکنید و زراعت را به آتش نکشید، زیرا شاید شما به آن نیازمند شوید. حیوانات حلال گوشت و اهلی را نکشید و از نابود کردن آنها [بپرهیزید مگر آن حیواناتی که ناچار به خوردن آن هستید].⁴¹

تأمل در این نکته‌های مهم، آن‌هم در کنار دستورات جنگی نشانگر اهمیت حفظ طبیعت از دیدگاه شارع مقدس اسلام است.

بنابر این طبیعت و محیط‌زیست، موهبتی خداوندی است و همگان در برابر آن مسئول هستیم و باید در حفظ آن کوشا باشیم چرا که همان‌گونه که جاذبه‌های زیبای طبیعت، اعم از جنگل‌ها، دشت‌ها، صحراها، گل‌ها و گیاهان، از عوامل مهم ایجاد آرامش و نشاط در آدمی هستند، نابودی غیرمنطقی و غیراصولی این نعمت‌های خداوندی نیز به معنای از بین بردن نشاط و امنیت خاطر مردم و گرفتار ساختن آن‌ها به [اندوه و ناامیدی و افسردگی خواهد بود].⁴²

حس مسئولیت نسبت به حیوانات

امروزه توجه جوامع به مسئله حقوق حیوانات جلب شده است. بر این اساس در دهه‌های اخیر انجمن‌های حمایت از حقوق حیوانات در دنیا راه‌اندازی شده و تبلیغات گسترده‌ای به راه انداخته‌اند؛ در حالی که دین مبین اسلام بیش از چهارده قرن پیش بر رعایت حقوق حیوانات سفارش بسیار نموده است.

با مروری بر تعالیم اسلامی به این مهم پی می‌بریم که حیوانات تسبیح‌گوی خداوند متعال هستند [43] و از شعور و آگاهی برخوردارند [44] و به یقین حیوان تسبیح‌گوی به مراتب از انسان بی‌نماز و دور از معنویت بهتر است. از دیدگاه اسلام حیوانات نیز حقوقی دارند که انسان‌ها موظف به رعایت آن هستند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در بیان حقوق حیوان بر صاحبش می‌فرماید: « حیوان، شش حق به گردن صاحب خود دارد: هر گاه از آن پیاده شد، علفش دهد؛ هر گاه از آبی گذشت، آبش دهد؛ به ناحق آن را نزند؛ بیشتر از قدرتش، بر آن بار نکند؛ بیشتر از توانش، آن را راه نبرد؛ [و مدّت زیادی روی آن درنگ نکند].» [45]

رعایت حق حیوانات تا جایی است که اگر کشتی در حال غرق شدن باشد و برای خلاصی از غرق کشتی طوفان زده، مجبور باشند که آن را سبک و وسایل درون آن را کم کنند و امر دایر شود بین اینکه برخی از اشیاء را به آب اندازند و یا حیوانات موجود در کشتی را، در چنین جایی حفظ [جان حیوانات واجب است و به آب انداختن حیوانات جایز نیست]. [46]

گرچه سخن پیرامون مسئولیت انسان در برابر حیوانات پر شمار است اما در این مجال به بیان چند مورد بسنده می‌کنیم.

متأسفانه برخی افراد به تقلید از آموزه‌های غربی، هرگونه رفتاری را 1. با حیوانات مجاز شمرده و نام آن را دوستی و محبت به حیوانات می‌نهند. این‌گونه انسان‌ها دوستی خود را با جراحی زیبایی حیوانات نشان می‌دهند و با هزینه‌های بسیار، گوش حیوان را نوک‌تیز می‌کنند و یا دم حیوان را کوتاه می‌کنند و یا به گونه‌های دیگر حیوانات را مورد اذیت و آزار قرار می‌دهند. از آنجایی که در زمان جاهلیت نیز چنین رفتارهایی بانگیزه‌های گوناگون انجام می‌پذیرفته است، قرآن کریم در آیه 119 سوره نساء هرگونه آزار و اذیت کردن حیوان‌ها مانند بریدن گوش و دُم و... را کاری زشت و شیطانی می‌شمرد

اولیای دین به مناسبت‌های مختلف، حقوق حیوان‌ها و عدم آزار و 2. اذیت آنان را مورد سفارش قرار می‌دادند چنانکه نقل است پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ، مردی را دید که پایش را روی سینه گوسفندی گذاشته و مشغول تیز کردن کارد خود است و گوسفند به او خیره شده است. آن حضرت به او فرمود: «نمی‌توانستی قبلاً کاردت را تیز کنی؟ یا [می‌خواهی جان این حیوان را دو بار بستانی؟]». [47]

دوری معصومان علیهم السلام از اذیت و آزار حیوانات تا جایی است که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «امیرالمؤمنین علیه السلام، گوسفند و میشی را جلوی چشمان گوسفند و میشی که به او نگاه می‌کرد ذبح [نمی‌کرد]». [48]

نقل است رسول خدا صلی الله علیه و آله وقتی ماده شتری را دید که زانویش بسته شده و بارش همچنان بر پشت اوست، [پرسید]: صاحب او کجاست؟ به او بگویید که خودش را برای شکایت [این شتر در روز قیامت] آماده کند. [49]

به یقین وجود گونه‌های مختلف حیوانات، جزئی از میراث ملی است و کسی حق ندارد این میراث ملی را که از گذشته‌های دور به دست ما رسیده است، نابود کند و از دسترس آیندگان خارج نماید. امروزه افزون بر شکار غیر مجاز، کم شدن پوشش گیاهی و نابود شدن جنگل‌ها و زیست‌گاه‌های جانوری از جمله عوامل انقراض حیوانات است.

افزون بر این حیوانات، پرندگان و آبزیان از جمله موجوداتی هستند که برای بشریت آفریده شده‌اند و جزو ثروت ملی به حساب می‌آیند و اگر شکار و صید آنان در زمان‌های غیرمجاز باشد و یا به تولید مثل آنان لطمه بزند، باعث تزییع بیت‌المال مسلمین شده و شکارچی و صیاد ضامن است.

پی نوشتها:

[1]. جامع الأخبار، ص 119.

[2]. نساء: 34.

[3]. جامع الأخبار، ص 103.

[4]. عیون أخبار الرضا، ج 2، ص 38.

[5]. مستدرک الوسائل، ج 14، ص 252.

[6]. مجموعة ورام، ج 2، ص 122.

[7]. تحریم: 6.

[8]. تفسیر نور الثقلین، ج 5، ص 372.

[9]. مجموعة ورام، ورام بن أبی فراس، ج 1، ص 6.

[10]. انعام: 151.

[11]. كنز العمال، ج16، ص 463، حديث 45453.

[12]. الكافي، ج2، ص 157.

[13]. الكافي، ج2، ص 162.

[14]. الكافي، ج5، ص 124.

[15]. الكافي، ج2، ص 193.

[16]. بحار الأنوار، ج71، ص 316.

[17]. ثواب الأعمال و عقاب الاعمال، ص146.

[18]. همام، ص 148.

[19]. الكافي، ج5، ص 331.

[20]. الخصال، ج1، ص 141.

[21]. الكافي، ج4، ص 27.

[22]. المؤمن، ص 48.

[23]. مصادقة الإخوان، ص 68.

[24]. الكافي، ج2، ص 195.

[25]. فجر: 18.

[26]. ثواب الأعمال و عقاب الاعمال، ص283.

[27]. نحل: 36.

[28]. نساء: 144.

[29]. آل عمران: 118.

[30]. مائدة: 51.

[31]. انفال: 60.

تفسیر نمونه، ج 7، ص 224. [32]

هود: 113. [33]

تفسیر نمونه، ج 9، ص 261. [34]

نهج البلاغه، نامه 47. [35]

همان، نامه 53. [36]

بحار الأنوار، ج 3، ص 59-151. [37]

این شگفتی‌ها در کتابی به نام «توحید مفضل» به چاپ رسیده است. [38]

مجموعه ورام، ج 2، ص 110. [39]

تحف العقول، ص 320. [40]

وسائل الشیعه، ج 15، ص 59. [41]

برگرفته از مقاله انسان و مسئولیت پذیری، زینب جعفری، مجله طوبی، شماره 4، صفحه 106. [42].

جمعه:1، تغابن: 1. [43].

نحل: 68-69. [44].

مکارم الأخلاق، ص 262. [45].

مسالك الأفهام إلى تنقيح شرائع الإسلام، ج15، ص 383. [46].

سبل الهدى و الرشاد فى سيرة خير العباد، ج9، ص 77. [47].

تهذيب الأحكام (تحقيق خراسان)، ج9، ص 56. [48].

المحاسن، ج2، ص 361^أ. [49].

(منبع: نشریه راه رشد وابسته به ستاد امر به معروف و نهی از منکر شماره 187 (مرداد و شهریور 1396)⁸

نمونه هایی از مسولیت پذیری شخصیت های محبوب جهان اسلام

خداوند در قران کریم فرموده است:

قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى (سبا 46)

بگو که من به یک سخن شما را پند می دهم و آن سخن این است که شما

خالص برای خدا دو نفر دو نفر با هم یا هر یک تنها قیام کنید

در طول تاریخ غیبت کبری شخصیت هایی بودند که نسبت به مشکلات

جامعه اسلامی احساس مسولیت کردند و قیام نمودند و با تحمل سختی

ها و بلاها به مسئولیت خود عمل نمودند و نامشان به بزرگی در تاریخ

ماندگار شد.

شخصیت هایی مانند حضرت امام و سید جمال اسدابادی و میرزای

شیرازی و میرزا کوچک جنگلی و شیخ محمد خیابانی و....

یکی از شخصیت های مسولیت پذیر شهید میرزا کوچک جنگلی است

میرزا کوچک خان جنگلی از سرداران معروف گیلک، مبارز انقلابی، مشروطه خواه و رهبر جنبش جنگل بود. فردی که تمام تلاش خود را برای آزادی ایران از نفوذ قوای روس و انگلیس به کار گرفت در تاریخ آزادی خواهان ایران، همواره از میرزا کوچک خان به عنوان فردی وطن پرست و آزادی خواه یاد می شود.

میرزا کوچک خان مدتی به تحصیل علوم دینی پرداخت و بعد از آشنایی با قیام مشروطه، تغییر رویه داد و به فعالیت های سیاسی و اجتماعی روی آورد. حدود هفت سال از زندگی میرزا یونس جنگلی به مبارزه و جنگ و گریز گذشت و در نهایت، در ۴۳ سالگی و میان برف و سرما جان داد. زندگی کوتاه، اما پر فرازونشیب میرزا کوچک خان، فارغ از آزمون و خطاهایی که در زندگی هر انسانی وجود دارد، در نگاه بسیاری از افراد با آزادی خواهی و وطن پرستی پیوند خورده است

یکی از شخصیت های مسولیت پذیر شهید نواب صفوی است

داستانی از مسولیت پذیری شهید نواب صفوی:

زمانی که آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی رحلت کردند ، بمناسبت اربعین درگذشت او ، هیأتی به نمایندگی از دربار و دولت و بازاریان و وعاظ ، برای تسلیت به نجف اشرف اعزام شدند که در این سفر ، نواب صفوی که آن موقع در نجف حضور داشت برخوردهایی را با این هیئت می کند از جمله :

روزی در حالی که مسجد هندی نجف از جمعیت موج می زد و هیأت ایرانی در کنار مراجع آن روز به خود می بالیدند و از هر گونه چشمی ، برای خود کوله باری از حمایت و موفقیت برمی داشتند ، سید جوان 22 ساله ای به منبر نزدیک شده و بی اعتنا به همه ، بر پله دوم منبر نشست و با رشادتی که خاص پیغمبرزادگان است ، خدا را به عظمت یاد کرد و درود بر پیامبر اسلام فرستاد و حاضرین بالاخص هیئت ایرانی را مخاطب قرار داد و گفت : عجب! شما برای تسلیت گفتن به حوزه علمیه و تأیید روحانیت به اینجا آمده اید! و حال آن که در ایران با روحانیت مبارزه می

کنید! آیت الله کاشانی این مرد مجتهد و مبارز ، در چنگال شما و در
. اسارت شما بسر می برد

دولتی که شما به نمایندگی او به اینجا آمده اید ، بهترین فرزندان اسلام و
مبارزین در راه خدا ، فدائیان اسلام را بجرم دفاع از حریم تشیع و امام
صادق(ع) در زندان نگاه داشته و شما برای عوام فریبی به اینجا آمده اید!
شما با حقایق اسلام بازی می کنید! شما اسلام و قرآن را بازیچه خود قرار
داده اید!

نواب صفوی چنان با هیجان و قدرت به صحبت خود ادامه می داد که
گویی روح را از کالبد حضار خارج ساخته و کسی را یارای پاسخ گفتن به
. او نبود

یکی از شخصیت های مسولیت پذیر ایه الله کاشانی است

داستانی از مسولیت پذیری ایشان:

سیلی در مقابل سیلی

یکی از بزرگان قم نقل کرده است

من مدت دوازده سال از قم به تهران نرفتم تا آنکه یک کار ضروری
. برایم پیدا شد که ناچار شدم به تهران بروم

در آن ایام رضاشاه قلدر دستور کشف حجاب را داده بود و مأمورین این
دستور را با شدت اجرا می کردند . من در تهران در یکی از خیابانها
می رفتم دیدم زنی با چادر می رود تا چشم یکی از افسران به آن زن
افتاد با شدت یک سیلی به او زد و چادر را از سرش کشید به طوری که
. من وحشت زده شدم

ناگهان دیدم یک کالسکه در همانجا ایستاد و مرحوم سید ابوالقاسم
کاشانی از آن پیاده شد و از پشت سر یک سیلی محکم به آن افسر زده
و او را به لرزش درآورد باز سوار کالسکه شده رفت آن افسر مانند

کسی که استخوانی در گلویش گیر کند دیگر نتوانست کلمه‌ای حرف

بزند

یکی دیگر از شخصیت های مسولیت پذیر شهید فهمیده است

روز هشتم آبان ۱۳۵۹، حسین فهمیده نوجوان ....سیزده ساله ایرانی که در جبهه خرمشهر حاضر بود مشاهده کرد که پنج تانک عراقی، مغرورانه رجز می خواندند و پیش می آمدند تا رزمندگان ایرانی را محاصره کنند و بعد همه شان را به قتل برسانند.

تنها راه پیش روی حسین فهمیده، فداکردن خودش برای نجات همرزمانش بود. حسین سیزده ساله، آخرین نارنجکهای باقیمانده را به خود بست و به سمت تانکها حرکت کرد. در همین فاصله، تیری به پای حسین خورد اما او کوتاه نیامد. با همان پای زخمی، کشان کشان خودش را به اولین تانک رساند و ضامن نارنجکها را کشید.

با صدای انفجار تانک جلویی، چهار تانک دیگر ، با این خیال که رزمندگان اسلام حمله کرده اند، فرار را برقرار ترجیح دادند. بقیه رزمنده ها تازه متوجه نقشه دشمن برای محاصره شان شدند. آنها با فکر اینکه نیروی کمکی آمده، جان تازه ای گرفتند و چهار تانک درحال فرار

را هم نابود کردند. مدتی بعد، نیروهای کمکی به خط مقدم رسیدند و آن قسمت را، از لوث وجود متجاوزان بعثی پاک کردند.

یکی از همان روزهای سرد پاییزی، ساعت هشت صبح، رادیو برنامه های عادی اش را قطع کرد و خبر عملیات شهادت طلبانه یک دانش آموز سیزده ساله را پخش نمود. پشت آن، پیام حضرت امام را خوانند:

«رهبر ما آن طفل سیزده ساله‌ای است که با قلب کوچک خود - که ارزشش از صدها زبان و قلم ما بزرگتر است - با نارنجک، خود را زیر تانک دشمن انداخت و آن را منهدم نمود و خود نیز شربت شهادت

نوشید

یکی دیگر از شخصیت های مسولیت پذیر شهید حاج قاسم سلیمانی

است

سید حسن نصرالله: مسولیت پذیری مهم ترین ویژگی سردار سلیمانی

بود

وزیر کشور گفت: امروز شهید بزرگوار حاج قاسم سلیمانی تراز جدیدی

از مسئولیت و مسئولیت پذیری را تعریف کرده که باید به آن سمت

حرکت کنیم.

از تولد تا فرماندهی سپاه قدس

قاسم سلیمانی در سال ۱۳۳۵ در شهرستان رابر از توابع کرمان به دنیا

آمد، پدرش یک کارگر بنای ساده بود. او دوران نوجوانی اش را در همان

مناطق گذراند و با پیروزی انقلاب و آغاز جنگ تحمیلی به عضویت سپاه

پاسداران که یک تشکیلات تازه تأسیس بود درآمد

قاسم سلیمانی در آغاز جنگ، ۲۴ سال سن داشت و در همان ابتدای کار، فرماندهی دو گردان از نیروهای کرمانی را به عهده گرفت و اندکی بعد با پیشنهاد شهید حسن باقری، تیپ جدیدی را از نیروهای کرمان تشکیل داد و این تیپ چند ماه بعد در زمستان سال ۶۱، با اضافه شدن نیروهایی از سیستان و بلوچستان و هرمزگان به لشکر ۴۱ ثارالله تبدیل شد. لشکر ثارالله از جمله لشکرهای معروف و خط شکن دفاع مقدس بود که در عملیات بزرگی مثل والفجر ۸، کربلای ۴ و ۵ و... نقش آفرینی کرد. اگر بخواهیم دوران خدمت ۴۰ ساله فرمانده ۶۳ ساله این روزهای نیروی قدس را به سه بخش تقسیم کنیم، اولین بخش آن در تابستان سال ۶۷ و پایان جنگ تحمیلی به اتمام رسید. اگرچه جنگ برای بسیاری از هم‌زمان او در این تاریخ تمام شد اما برای قاسم سلیمانی آغاز دوران جدیدی بود که انجامش ۹ سال طول کشید. از جمله مسئولیت‌های لشکر ۴۱ ثارالله به فرمان دهی او پس از پایان جنگ، مقابله با اشرار، قاچاقچیان و برهم زندگان امنیت در جنوب شرق بود و قاسم سلیمانی به دلیل آشنایی با بافت این منطقه، توانست کارنامه قابل قبولی از خود و نیروهای تحت امرش به‌جای بگذارد.

اما مهم‌ترین دوران فرماندهی «حاج قاسم» از اواسط سال ۷۶ – وقتی که ۴۲ ساله بود – آغاز شد؛ مسئولیتی که دامنه تأثیرات آن مرزهای جغرافیایی کشور را درنوردید و تأثیرات زیادی بر گستره جغرافیایی جهان اسلام گذاشت.

با تغییر فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در سال ۷۶، یکی از اولین جابه‌جایی‌ها در سطوح فرماندهان نیروها، انتصاب سردار سلیمانی به فرماندهی نیروی قدس بود. قاسم سلیمانی پس از سردار احمد وحیدی، دومین نفری بود که فرماندهی شاخه برون‌مرزی سپاه را به عهده می‌گرفت.

نیروی قدس به‌عنوان شاخه برون‌مرزی سپاه پاسداران، یکی از نیروهای پنج‌گانه این نهاد است که در افکار عمومی (حداقل تا چند سال قبل) کمتر نامی از آن برده می‌شد.

تغییر فرماندهی هم‌زمان با بحران کشور همسایه

انتصاب سردار سلیمانی به فرماندهی این نیرو هم‌زمان بود با درگیری‌های طالبان در افغانستان و به همین دلیل برخی این انتصاب را بی‌ارتباط با آشنایی «حاج قاسم» با مناطق شرق کشور نمی‌دانستند؛ اشرافی که میزان موفقیت آن را در مقطع فرماندهی او بر لشکر ۴۱ ثارالله، طی سال‌های گذشته به‌خوبی می‌توان درک کرد.

دوران ثبات در جبهه مقاومت

در کارنامه فرماندهی سردار سلیمانی در نیروی قدس، نقاط درخشان بسیاری وجود دارد که بسیاری از آن‌ها شاید برای همیشه پنهان بماند اما آنچه لااقل در ظاهر و برای نمونه می‌توان دید، تقویت و ثبات حزب‌الله لبنان، تقویت نیروهای مقاومت فلسطینی در جریان جنگ‌های ۳۳ روزه، ۲۲ روزه و ۸ روزه و نیز شکل‌گیری و تقویت محور مقاومت خصوصاً در ۸ سال اخیر و پس از شروع بحران در سوریه و عراق است. شیوه و منطق کاری نیروی قدس در این کشورها و در بسیاری از نقاط

دیگر – که نیازمند کمک از سوی جمهوری اسلامی ایران برای دفاع از خاک و جان مسلمین هستند – فعال کردن ظرفیت‌های خفته در همان کشورهاست، برای مثال، در عراق «حشد الشعبی» و در سوریه «بسیج مردمی» (قوات دفاع وطنی) تشکیل شد و با کمک آن‌ها و هدایت و مشاوره نیروی قدس سپاه، بساط تروریست‌ها در این دو کشور تقریباً جمع شد.

کنار فرماندهی بی‌نظیر سردار سلیمانی در میدان جنگ، در خلال همین بحران‌ها بود که افکار عمومی با چهره دیگری از «حاج قاسم» آشنا شد؛ چهره‌ای که او را در قامت یک سیاستمدار و دیپلمات کارگشته نیز نشان می‌داد که توانایی اقناع و همراه‌سازی دیگر کشورها را برای ورود به جبهه جنگ مقابله با تروریست‌ها در سوریه دارد. قاسم سلیمانی به‌عنوان نماینده ایران در سفر به مسکو طی مذاکره با پوتین رئیس‌جمهور روسیه توانست از ظرفیت عملیاتی روس‌ها نیز برای پیشبرد اهداف خود استفاده کند.

سردار محمدجعفر اسدی فرمانده سابق نیروهای ایرانی در سوریه در این رابطه به تسنیم گفت: «پس از چهار سال مبارزه و مقاومت ایران در

سوریه، سردار سلیمانی در سفری به روسیه، به مدت دو ساعت و بیست دقیقه با پوتین دیدار و گفتگو کرد تا روس‌ها را قانع کند در سوریه حضور یابند.

به گفته سردار اسدی، «حاج قاسم» در این سفر به پوتین تفهیم کرد که «سوریه آخرین سنگر جبهه شرق است و اگر این را از دست بدهید، «غربی‌ها ارزشی برای شما قائل نیستند».

کمک به جبهه مقاومت، شیعه و سنی نمی‌شناسد

برای حاج قاسم – به گفته خودش – فرقی میان مسلمانان نبود و باید به همه آنان در برابر ظالمان و دشمنان یاری رساند. او در اوج مبارزه با تروریست‌ها در سوریه و عراق، اعلام کرد که برای نظام اسلامی، کمک به شیعه و سنی تفاوتی ندارد و برای نمونه به مردم فلسطین اشاره کرد که اگرچه اکثر قریب به اتفاق آن‌ها از مذهب اهل تسنن هستند، ولی جمهوری اسلامی ایران بیشترین دفاع و حمایت را از آن‌ها داشته است. این حقیقت نیز در تاریخ ثبت شد که وقتی دامنه جنایات داعش به

کردستان عراق کشید، این قاسم سلیمانی بود که به کمک آنها رفت و
مانع از سقوط اربیل شد.

حلقه مقاومت شکل می‌گیرد

امروزه واضح و روشن است که یکی از اهداف اصلی دشمنان برای سقوط
سوریه، قطع کردن ارتباط ایران و حزب‌الله لبنان بود ولی با شکست
داعش و نقش آفرینی نیروی قدس در سوریه و عراق، یک حلقه
مستحکم به نام حلقه مقاومت تشکیل شد و زنجیره ایران، عراق، سوریه و
لبنان و فلسطین را به هم متصل کرد.

جای تردید نیست که این موضوع خلاف خواست آمریکا و اسرائیل است
ولی با فرماندهی قاسم سلیمانی در عمق میدان و تشکیل بسیج مردمی در
سوریه و عراق این موضوع به واقعیت بدل گشت و اتحادی از جنس
. پاسداران، فاطمیون، زینیون، حیدریون و... ایجاد کرد

نقش بی‌بدیل سردار سلیمانی در مدیریت منطقه و مقابله با دشمنان،
القابی چون «شبح فرمانده»، «قدرتمندترین فرد خاورمیانه» و «کابوس

اسرائیل» را از سوی آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها برای او به دنبال داشته است.

تأثیر فرهنگ جهاد و مقاومت از جبهه‌های ایران

همان‌طور که گفته شد، از جمله قابلیت‌های فرماندهی سردار سلیمانی در نیروی قدس سپاه، فعال کردن ظرفیت‌های آشکار و پنهان در جبهه مقاومت به جای فرماندهی مستقیم بر نیروها بود و درست در همین نقطه است که ما با چهره دیگری از توانمندی‌های این فرمانده کارگشته و نیروهای تحت امرش مواجه می‌شویم و آن همراه کردن نیروهای مبارز با فرهنگ‌های مختلف از سراسر جهان اسلام است که یک نمونه آن را در سوریه دیدیم؛ جبهه‌ای که رزمندگان و مجاهدان ایرانی، لبنانی، سوری، افغانستانی، عراقی، پاکستانی و... کنار هم با دشمن مشترک جنگیدند.

راز موفقیت فرمانده نیروی قدس در برقراری ارتباط با توده‌های مردمی کشورهای مسلمان را بدون شک باید در دهه‌های قبل و در جریان

سال‌های دفاع مقدس جست‌وجو کرد

قاسم سلیمانی که به وضوح تحت تأثیر روحیات به‌جامانده از دوران جنگ تحمیلی قرار دارد، سعی کرد تا این فرهنگ را در تمامی گستره جبهه مقاومت بسط و گسترش دهد و در واقع با تمسک به همین ویژگی بود که می‌تواند جبهه متحدی از مجاهدان کشورهای اسلامی را دور هم جمع کند.

به هر ترتیب، سخن گفتن از مردی که بیش از نیمی از عمر ۴۰ ساله خدمت خود را در گمنامی و مجاهدت‌های خاموش گذرانده کار آسانی نیست، سال‌ها باید بگذرد تا کسانی پیدا شوند و بتوانند برخی از نقاط ناشناخته کارنامه درخشان این مجاهد نستوه را برای افکار عمومی آشکار کنند تا شاید از آن طریق بهتر بدانیم حقایق پنهان از مجاهدت‌های این فرمانده شهید را درک کنیم.

وزیر آموزش و پرورش محسن حاجی میرزایی گفت: محبوبیت شهید سلیمانی از مسئولیت‌پذیری، خداترسی و دلسوزی وی برای مردم بود.

مسولیت پذیری شیخ زکزاکی

شیخ زکزاکی یکی از پدیده های عجیب روزگار ماست. فردی با دست خالی، در غرب آفریقای فقیر، با 50 درصد مسیحی و بی دین، توانسته است ظرف 30 سال، حدود 20 میلیون از مردم نیجریه و چندین میلیون از سایر کشورهای آفریقائی را جذب و آنها را به عنوان طرفداران انقلابی مکتب اهل بیت(ع) تربیت کند. او با شهادت شش فرزندش در دو کشتار دولتی، خم به ابرو نیاورده است و پیروانش نیز با اقتدای به رهبر خود از شهادت استقبال می کنند.

چهار سال قبل، در یک کشتار بزرگ انسانی که توسط دولت ظالم و دست نشانده نیجریه انجام شد که همه دستورات را از آمریکا واسرائیل می گیرد و عربستان سعودی هم پول های آن را پرداخت می کند، بیش از 1000 نفر از طرفداران او به شهادت رسیدند و بیش از 700 نفر را

مجروح شدند. سه فرزند شیخ در این فاجعه شهید شدند و خواهرش
زنده زنده در آتش سوخت

اینک پس از چهار سال بازداشت غیرقانونی او و همسرش، آنها را از
بازداشتگاه خانگی به زندان عمومی برده اند. این حوادث بهانه ای شد تا
این مقاله توسط اینجانب که سال هاست با شیخ، خانواده او و حرکت
اسلامی نیجریه آشنا و در خدمت آنها بوده ام و هم اینک نیز به عنوان
نماینده شیخ زکزاکی در ایران، عضو کمیته بین الملل حرکت اسلامی
نیجریه هستم، تنظیم شود و از طریق مجله وزین پاسدار اسلام که سال
هاست از آن بهره زیادی برده ام، به نظر خوانندگان محترم آن برسد.

نیجریه کجاست؟

نیجریه پرجمعیت ترین کشور قاره آفریقا است و در غرب آن قاره قرار
دارد. پایتخت آن ابوجا و بزرگ ترین شهر آن لاگوس است. جمعیت
این کشور 170 میلیون نفر و زبان رسمی آن انگلیسی و زبان مردم آن

هوساست. حدود 85 میلیون نفر از مردم نیجریه مسلمان و بقیه مسیحی یا بی دین هستند. این کشور نفت فراوانی دارد، اما در فقر سنگینی به سر می برد. مردم در روز فقط چند ساعت برق دارند و بقیه زمان ها افرادی که توانایی دارند، از موتور برق استفاده می کنند

شیخ (سید) ابراهیم الزکزاکی کیست؟

شیخ ابراهیم بن یعقوب بن علی بن تاج الدین بن حسین زکزاکی در پنجم ماه می ۱۹۵۳ پانزدهم شعبان 1372 (۱۳۳۲ شمسی) در شهر زاریا در یک خانواده ی مذهبی در نیجریه متولد شد. شیخ ابراهیم در خانواده ای به دنیا آمد که فعالیت سیاسی و ضداستعماری در آن پیشینه دیرینه دارد، به گونه ای که جد شیخ زکزاکی، از فقهای عصر و زمانه خود و از مبارزان با استعمار در آفریقا بود.

جد زکزاکی از موریتانی به نیجریه آمده بود. هرچند او سید و از نوادگان اهل بیت(ع) بود، اما چون در نیجریه هر عالمی را شیخ می گفتند، او را

هم شیخ می گفتند. شیخ ابراهیم هم هرچند سید است، اما در نیجریه او را شیخ می گویند. او اخیراً از همه خواهش کرده او را سید زکزاکی صدا بزنند.

او تحصیلات ابتدایی خود را در مدارس سنتی قرآنی و اسلامی از سنین کودکی آغاز کرد و تا سن ۱۶ سالگی در مرکز یادگیری شهر تاریخی زاریا نیجریه مشغول به تحصیل بود. او در مدرسه ابتدایی رسمی شرکت نکرد. اولین تجربه وی با آموزش رسمی در سال ۱۹۶۹ در مدرسه عربی استانی زاریا بود که در آن مقامات محلی شهر، معلمان عربی را برای مدارس ابتدایی خود تعلیم می دادند.

«او از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۵ در مدرسه معروف مطالعات عربی» کانو مشغول به تحصیل بود. این مدرسه در سال ۱۹۳۴ به عنوان (SAS) مدرسه حقوق نیجریه شمالی تأسیس شد و به عنوان «مادر دانشگاه

با پرو «شناخته می شد. تقریباً تمام قضات بزرگ شمال نیجریه، فارغ التحصیل این مدرسه هستند.

علاقه علامه زکزاکی به موضوعاتی که در مدرسه تدریس نمی شد باعث شد که وی دوره گواهی نامه تربیت معلم درجه دو خود را با مطالعات در موضوعاتی همچون دولت و اقتصاد ترکیب کند. او در GCE خصوصی سال ۱۹۷۵ و پس از اتمام امتحانات مقطع متوسطه مشغول به تحصیل در موضوعاتی همچون دولت، اقتصاد، هوسا و (GCE) برای سطح پیشرفته مطالعات اسلامی شد. نتایج موفقیتی که او در این آزمون ها کسب کرد، در شهر زاریا برای (ABU) سبب ورود مستقیم وی به دانشگاه احمد بلو مقطع کارشناسی رشته اقتصاد شد و او از سال ۱۹۷۶ تا ۱۹۷۹ تحصیلات خود را در این دانشگاه ادامه داد.

در دانشگاه و در سطح (MSS) او عضو فعال جامعه دانشجویی مسلمانان ملی بود. در سال ۱۹۷۸، دبیر کل جامعه دانشجویی مسلمانان همان

و به عنوان مغز متفکر در پشت تظاهرات گسترده (ABU) دانشگاه مردمی در حمایت از گنجاندن شریعت در قانون اساسی نیجریه شناخته و در سال ۱۹۷۹ به عنوان نایب رئیس (امور بین الملل) جامعه دانشجویی مسلمانان انتخاب شد و به طور قابل توجهی به یادگیری از علمای مختلف در سیستم سنتی یادگیری «کانو» و «زاریا» ادامه داد.

سخنران دانشگاه کمبریج

وقتی یکی از استادان دانشگاه احمد بلو برای تدریس به دانشگاه کمبریج منتقل شد، ابراهیم زکزاکی جوان نیجریه ای را به آنها معرفی کرد. آنها از ابراهیم زکزاکی دعوت می کردند به کمبریج برود و برای دانشجویان و اساتید در مورد آفریقا و راه نجات آن از دست استعمار و استثمار سخنرانی کند. با اولین سخنرانی، همه دانشگاهیان شیفته او شدند و این برنامه بارها و بارها تکرار شد. او در همین سفرها با آقای مسعود شجره، رئیس حقوق بشر اسلامی انگلستان که آن موقع دانشجوی کمبریج بود آشنا شد. ارتباط او با آقای شجره باعث شد که اطلاعات او از ایران زیاد

شود و با شروع انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی(ره) جریان انقلاب را دنبال و در اولین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی به ایران سفر کند.

نحوه شیعه شدن شیخ ابراهیم

رهبر شیعیان نیجریه درباره دیدارش با امام راحل می گوید، «حدود 40 سال قبل، این افتخار را پیدا کردم تا در نخستین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی به ایران سفر و در جشن های پیروزی انقلاب شرکت کنم. امام یک قرآن به من هدیه دادند و گفتند بروید و با این قرآن مردم نیجریه را به اسلام دعوت کنید.»

زکزاکی که از اهل سنت مالکی بود، پس از دیدار با امام خمینی، شیعه شد. او بعد از بازگشت به نیجریه، مردم نیجریه را با پخش عکس های امام خمینی(ره) جذب تشیع کرد. علاقه به انقلاب و امام خمینی در بین مردم نیجریه در سال های اخیر به قدری افزایش یافته که شیعیان نیجریه به «خمینیون» معروف شده اند.

تعداد شیعیان در نیجریه

تعداد پیروان مکتب اهل بیت(ع) در نیجریه حدود 15 میلیون است. در راه پیمایی روز قدس، بیش از 2 میلیون نفر در یک شهر زاریا شرکت می کنند. 5 میلیون شیعه واقعی آشنا با احکام شیعه، 5 میلیون شیعه که در حال آموختن احکام هستند، 5 میلیون در حال پیوستن به شیعیان هستند. چند میلیون مسیحی و بی دین نیز از طرفداران سرسخت زکزاکی هستند و در همه مراسم عمومی مربوط به شیعیان شرکت می کنند. مجموع پیروان شیخ از کل کشورهای حاشیه خلیج فارس بیشتر است.

امام حسین یک «جون» سیاه پوست داشت، امام زمان 14 میلیون بارها شیخ به من گفته است که به شیعیان ایران بگویید، اگر در رکاب امام حسین(ع) یک جون (غلام) سیاه پوست بود، اما در رکاب امام زمان(ع) حداقل 15 میلیون زن و مرد سیاه پوست (جون) هستند.

تشکیل حرکت اسلامی نیجریه

شیخ زکزاکی پس از ملاقات با امام و مشاهده شخصیت انقلابی ایشان، در ذهن خود تصمیم به پیروی از امام به عنوان رهبر خود گرفت و از آنجا که امام خمینی موفق شده بود انقلاب بزرگی را در جهان انجام دهد و پایه گذار حکومت اسلامی به معنای واقعی باشد، شیخ زکزاکی مکتب فکری ایشان را دنبال کرد و از آن به بعد تصمیم گرفت مطالعات بیش تری در مورد مکتب فکری شیعه (جعفری) انجام دهد.

او از دوران دانشجویی تا به امروز یک عالم اسلامی و عنصر فعالی بوده و عمدتاً به یادگیری، تحقیق و تدریس در حوزه مطالعات اسلامی پرداخته است. سخنرانی های وی عمدتاً در کتاب های متعددی و به زبان هوسا (زبان ملی نیجریه) نوشته شده اند. طرفداران شیخ زکزاکی به عنوان خواننده می شوند. تشکیلاتی که در هیچ (IMN) حرکت اسلامی نیجریه

جای رسمی ثبت نشده است، ولی حدود 20 میلیون نفر خود را عضو حرکت اسلامی نیجریه می دانند.

هدف حرکت اسلامی نیجریه، آگاه ساختن مسلمانان از وظایفشان به عنوان افراد و به عنوان یک جامعه است. شیخ به ویژه بر اهمیت مشارکت زنان در این جنبش تأکید کرده، امری که در جامعه نیجریه برای زنان مرسوم نبود و زنان اجازه فعالیت در امور مذهبی را نداشتند.

مدارس عثمان فودیو

جنبش اسلامی دارای بیش از سیصد مدرسه ابتدایی و متوسطه است که عمدتاً در مناطق شمالی این کشور واقع شده اند. این مدارس با نام عثمان فودیو، رهبر آزادی خواه و مسلمان 200 سال قبل در نیجریه شناخته می شوند. علاوه بر این بسیاری از مراکز و مؤسسات اسلامی دیگر در این کشور تأسیس کرده اند.

روزنامه المیزان

جنبش اسلامی دارای پرخواننده ترین روزنامه نیجریه یعنی المیزان به زبان هوساست که طرفداران زیادی دارد.

زندانی شدن به بهانه های واهی

شیخ چندین بار به خاطر عقاید خود توسط تمام دولت های مختلف در نیجریه به زندان افتاده است. اتهامات علیه او همیشه فتنه انگیزی یا تحریک نارضایتی مردم در برابر دولت بوده است. در دوران ریاست جمهوری آباچا، جرم او این بود که گفته بود، «هیچ قدرتی به جز خداوند وجود ندارد».

زمان های مختلف زندان وی به این شرح است. انوگو (۱۹۸۱ - ۱۹۸۴)، مرکز معروف بازجویی، لاگوس (۱۹۸۴ - ۱۹۸۵)، کیریگیری تحت شدیدترین تدابیر امنیتی (۱۹۸۵)، بندر هارکورت (۱۹۸۷ - ۱۹۸۹)، بندر هارکورت و کادونا (۱۹۹۶ - ۱۹۹۸)، او از دسامبر ۲۰۱۵ (آذر

94) تا به امروز در حصر غیرقانونی بوهاری، رئیس جمهور مستبد نیجریه است.

سفرهای شیخ زکزاکی

شیخ به سراسر جهان سفر و کشورهایی چون ایران، انگلستان، عربستان سعودی، لبنان، سودان، آفریقای جنوبی، آمریکا، مالزی و روسیه و... بازدید کرده است. تمام سفرهای او با دعوت های دینی و اسلامی واغلب شامل حضور در کنفرانس ها و سمینارها بوده است.

حاصل ازدواج او با معلمه، زینت ابراهیم، ۷ پسر و 2 دختر است. البته او پنج دختر فرزندخوانده نیز دارد که اکثراً فرزند شهدای نیجریه هستند. او با همه و حتی دشمن خود بسیار خوش برخورد، صبور و بردبار و برای بسیاری از افراد منبع الهام است. براساس نقل همسر و فرزندان او به اینجانب، او شوهر و پدر بسیار مهربان و وظیفه شناسی است.

سیستم اعتراض آرام اسلامی

مدل های انقلابی و سیستم های اعتراضی بدون درگیری در ول تاریخ در کشورهای مختلف رواج داشته اند. مهم ترین رهبر این نوع حرکت اعتراضی مهاتما گاندی در هند و دیگر، نلسون ماندلا در آفریقای جنوبی هستند. این دو شخصیت توانستند بدون جنگ و خون ریزی، کشور خود را از دست استعمار نجات دهند. گرچه در هر دو کشور، در ظاهر حکومت ها عوض شدند، اما در باطن کار، وضعیت تقریباً به همان روال سابق باقی ماند.

شیخ زکزاکی در نیجریه توانس، همان انقلاب آرام را بدون توسل به هر گونه خشونت پیش ببرد، اما انقلاب او صرفاً بصیرت افزایی مردم محروم و مستضعف نیجریه بود. این بصیرت به حدی بود که دولتمردان نیجریه با توصیه های اتاق فکرهای آمریکا و اسرائیل و پول های نفتی عربستان، از نفوذ روزافزون شیخ در بین مردم نیجریه و گرایش آنها به اسلام انقلابی احساس خطر و هرروز به بهانه های مختلف، به طرفداران شیخ حمله و آنها را شهید یا زخمی می کنند؛ غافل از اینکه پس از هر کشتار نه تنها از طرفداران شیخ در نیجریه کم نمی شود، بلکه دیگر

کشورهای آفریقایی نیز به طرفداران شیخ می پیوندند. لذا شیخ موفق شد الگوی اعتراض آرام اسلامی را به دنیا معرفی و آن را جایگزین مدل مهاتما گاندی و نلسون ماندلا کند.

سبک کار شیخ زکزاکی در جذب انسان ها

به بعضی از نکات موفقیت و سبک خاص شیخ در جذب و تربیت افراد اشاره می کنم. او از لغت شیعه در مورد پیروانش استفاده نمی کند، بلکه نام مسلمان مکتب اهل بیت(ع) یا اسلام ناب محمدی(ص) را بر آنها می گذارد. او حتی یک مسجد شیعه در نیجریه نساخته است و به پیروان خود می گوید، بروید در همین مساجد موجود نماز بخوانید.

شیخ زکزاکی به پیروانش توصیه می کند در مساجد اهل تسنن و پشت سر آنان نماز بگذارند و نگذارند هیچ گونه جدایی بین آنان و اهل تسنن شکل بگیرد. این امر باعث می شود تبلیغ و هابیت مبنی بر اینکه شیعیان مؤمن و مسلمان و نمازخوان نیستند، خنثی شود.

البته مساجد نیجریه، به ویژه در قسمت شمال بسیار زیادند. گاهی در یک کوچه سه مسجد وجود دارد. شیعیان به آن مساجد می روند و گاهی اوقات بعد از نماز در گعده هایی که می گیرند به تبلیغ معارف اهل بیت(ع) از قبیل دعاها و یا عقاید می پردازند. بنابراین شبکه بزرگی از ظرفیت های تبلیغی در اختیار شیعیان قرار گرفته است. با اینکه امروزه تعداد شیعیان زیاد است، اما با توجه به جامعه حدوداً 85 میلیونی مسلمان در آنجا، کماکان در اقلیت هستند. بنابراین عدم جداسازی و غیر خودی ندانستن مسلمانان غیر شیعه و حتی سایر ادیان و افراد فاقد دین، یکی از مهم ترین راهبردهای جنبش اسلامی نیجریه به شمار می آید.

شیخ زکزاکی به هیچ مذهبی توهین نمی کند، بلکه می گوید کلام اهل بیت(ع) به هر کسی که برسد قبول می کند و فقط صبر لازم است. او حتی افرادی از شیعیان را که با معرفی او در دانشگاه هایی مثل المصطفی در ایران درس خوانده اند، اما کار دیپلماتیک انجام می دهند و از حرکت

اسلامی خارج شده اند، سرزنش نمی کند. او می گوید من انقلابی ام و کار انقلابی می کنم. شما هم از طریق دیپلماتیک بروید. کسانی که دنبال حقیقت باشند، بالأخره به حرف ما می رسند.

پیروان او حتی یک تفنگ هم ندارند و تا کنون به رغم کشتار هزاران نفر از آنها حتی یک گلوله هم شلیک نکرده اند. آنان در رزمایش ها از اسلحه پلاستیکی و چوبی استفاده می کنند.

امور اجتماعی حرکت اسلامی در نیجریه

جامعه پزشکی شیعیان، تشکیلاتی با عنوان آسماء را تشکیل داده که به طور رسمی به عنوان یک نهاد بین المللی ثبت شده است. مردم وقتی با حرکت آنان مواجه می شوند و می پرسند شما کیستید و چرا به ما خدمت رسانی می کنید؟ در پاسخ صرفاً به توصیه شیخ زکزاکی برای خدمت رسانی به مردم ایشان اشاره می کنند.

شیخ زکزاکی به پیروان مرد خود توصیه می کند که با اهل تسنن ازدواج کنند؛ بنابراین مردان شیعه به ازدواج با زنان اهل تسنن می پردازند؛ اما دختران خود را به ازدواج با اهل تسنن در نمی آورند. معمولاً دو الی سه سال طول می کشد که همسران آنها هم که سبک زندگی جدید شیعیان و اخلاق خوب آنها را می بینند جذب تشیع و شیعه شوند.

برخی از مراسم ها در حرکت اسلامی جنبه تظاهرات دارد و به گفته مردم، در انتشار نام شیعه و جذب مردم بسیار تأثیر دارد. برای مثال راه پیمایی روز عاشورا و راه پیمایی اربعین و در مرحله بعد، راه پیمایی روز قدس از این جمله اند. در برخی از راه پیمایی ها، مثلاً روز عاشورا، ایستگاه های انتقال خون وجود دارند و شیعیان خون خود را در راه خدا به هموطنانشان هدیه می دهند. گروه هایی از دانشجویان در برخی از اعیاد به بیمارستان ها سر می زنند و ضمن سرکشی به بیماران و دادن هدایای کوچکی به آنها برای کمک به کسانی که به خون نیاز دارند، خون می دهند. برخی اوقات تمام گروه، لباس متحدالشکل جنبش اسلامی نیجریه را می پوشند.

همچنین در برخی از اعیاد مانند میلاد حضرت زهرا(س)، عده ای از دانشجویان به زندانیان نیازمند سر می زنند و با کمک های جمع آوری شده از افراد خیر، زمینه آزادی بعضی از آنان را فراهم می سازند.

شیخ زکزاکی به شیعیان توصیه می کند که، «به پاس نعمتی که خدا به شما داده و شما شیعه شده اید، سعی کنید دو نفر، چه از فامیل و چه از آشنایان و یا دیگران را به تشیع وارد سازید.» به گفته پیروان ایشان، هم اکنون این توصیه در میان شیعیان تبدیل به فرهنگ شده است.

مژده عثمان دان فودیو

عثمان دان فودیو رهبر اسلامی نیجریه در 200 سال قبل، بشارت آمدن شخصی به نام ابراهیم و منجی نیجریه را داده. او گفت که نام این منجی ابراهیم است و مشخصات او فلان و فلان است. همه این مشخصات در یکی از کتاب های او آمده و موجود است. متن هم به زبان هوساست. به

گفته عثمان دان فودیو، این ابراهیم، زمینه ساز برای ظهور مهدی
آخرالزمان(عج) در منطقه خواهد بود

کشتارهای شیعیان توسط دولت نیجریه

در روز قدس سال 2014 میلادی، مرداد ۱۳۹۳ شمسی، سه پسر ابراهیم
زکزاکی به همراه ۳۳ تن از شیعیان، در جریان حمله نیروهای نظامی
نیجریه به راه پیمایان روز قدس کشته شدند. متأسفانه هیچ کسی به این
حمله ناجوانمردانه اعتراضی نکرد. فقط از طرف مقام معظم رهبری، آیت
الله اختری (دبیر کل وقت مجمع جهانی اهل بیت(ع))، برای تسلی خاطر
شیخ و حمایت از فعالیت های حرکت اسلامی به نیجریه سفر و با شیخ و
خانواده اش ملاقات کرد.

وقتی دولت نیجریه دید در کشتار سال 2014 روز قدس با اعتراضی
مواجه نشد، در سال 2015 میلادی ۴۳۷ اق (دی ماه سال ۱۳۹۴ش)، ده
روز پس از برگزاری راه پیمایی باشکوه اربعین و خشمناک شدن

وهابیت و اسرائیل و آل سعود، در جریان برگزاری مراسم روز اول ربیع الاول از سوی جنبش اسلامی نیجریه، در حسینیه بقیه الله در شهر زاریا، به بهانه بسته شدن راه بر فرمانده ارتش، ولی با برنامه ریزی قبلی، نیروهای ارتش نیجریه به مراسم شیعیان حمله کردند و موجب کشته شدن 1000 و زخمی شدن 700 نفر شدند. در همین روز پس از حمله به حسینیه بقیه الله و کشتار شیعیان، به خانه شیخ حمله شد و سه فرزند دیگر شیخ زکزاکی یعنی حامد، حیدر و حمید به شهادت رسیدند و خواهر شیخ زنده زنده در اتاق در بسته سوخت. در جریان حمله نیروهای ارتش نیجریه به خانه یشیخ، شیخ و همسرش نیز تا حد شهادت زخمی شدند. در این جنایت، شیخ یک چشم خود را از دست داد و بیش از 50 ترکش در بدنش به جا ماند که هنوز خارج نشده اند. همسرش نیز ده ها ترکش در بدن دارد، به طوری که به دلیل تحریک ترکش ها نمی توانند خواب راحتی داشته باشد. در راه پیمایی اربعین سال 1397 در ابوجا، (پایتخت)، روز شنبه 17 صفر 12 نفر، روز یکشنبه 18 صفر 29 نفر و روز اربعین بیش از 20 نفر را به بهانه های واهی کشتند.

ابراهیمی در صلابت خلیل

شیخ زکزاکی از صلابت یک رهبر معنوی به تمام معنا برخوردار است. او بارها به من گفته است که از هیچ چیزی به جز خداوند هراس ندارد. او در نماز میت بر سه فرزند شهیدش در روز قدس سال 93 آن چنان با صلابت بود که در همه جهان اسلام زبانزد خاص و عام شد. او پس از کشتار 1304 که سه فرزند دیگرش را با بیش از 1000 شهید و 700 زخمی از دست داد، خم به ابرو نیاورد و با وجود از دست دادن یک چشم و بیش از 50 ترکش در بدن به من می گفت به دیپلمات های ایران بگوئید من مقلد امام خامنه ای (حفظه الله) هستم. ایشان فرموده اند من دیپلمات نیستم من یک انقلابی هستم. بنابراین بگذارید، دیپلمات ها کارهای دیپلماتیک بکنند، من هم کارهای انقلابی خودم را انجام می دهم. یک بار از او پرسیدم، «مشکل شما را چگونه می شود حل کرد؟» ایشان گفت، «هر مشکلی فقط به دست خدا حل می شود. اگر هم کسی کاری کند، مأمور خداست، وگرنه غیر از خداوند از کسی کاری بر نمی آید.»

او در ماه قبل در بدو ورود به زندان عمومی، دست خود را به دیوار بی کسی تکیه داده و گفته بود، «خدایا! فقط تو را دارم و غیر از تو کسی را ندارم.» این دعای او، البته اسباب شرمندگی برای همه کسانی است که می توانند کاری برای آزادی و معالجه او بکنند. اما به بهانه های مختلف، از مسئولیت خود طفره می روند. فردای قیامت هم مؤاخذه خواهند شد

«.که، وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ»

زینت ابراهیم که زینب ابراهیم است

زینت ابراهیم» در سال 1984 میلادی با شیخ ابراهیم زکزاکی ازدواج کرد. او که قبلاً خبرنگار و نویسنده مطبوعات بود، پس ازدواج با شیخ زکزاکی، به یک عنصر شیعه، انقلابی، فعال و مجاهد صبوری تبدیل شد که توان همراهی با شیخ را خیلی بیش از انتظار همه داشت و در کنار شیخ توانایی های خود را بروز داد. خان زینت ابراهیم که 9 فرزند را که 6 نفرشان شهید شده اند به جامه شیعه و مکتب اهل بیت(ع) تحویل داده است، در همه جا، پای به پای شیخ در همه مراسم، راه پیمایی ها،

سفرهای داخل و خارج و سایر مجاهدات شیخ از جمله زخمی شدن شدید در کنار شیخ و سه فرزند شهیدش در کشتار 1394 زاریا بوده است.

او از شیخ به شدت مراقبت می کند و برای این کار یک دوره آموزش پزشکی دیده است. او ضمن آشنایی با بسیاری از داروها، تزریقات شیخ و همه فرزندان او را انجام می دهد. در نیجریه او را معلم می خوانند، زیرا در ایران و نزد شیخ دوره طلبگی را دیده و سال هاست که در نیجریه معلم بانوان حرکت اسلامی بوده است. با آشنایی های دور و نزدیکی که با فعالیت های ایشان داشته ام، ایشان را چون زینب(س) در کنار امام حسین(ع) می دانم و در موارد مختلف از بزرگی ایشان تعریف می کنم. ایشان همیشه با تواضع می گوید، «من اول شاگرد شیخ هستم، بعداً همسر و هم‌رزم او».

سفر هند برای معالجه

برای معالجه شیخ و همسرش تلاش های زیادی انجام شدند تا بالأخره دادگاه نیجریه اجازه داد شیخ و همسرش با دو همراه و زیر نظر 6 نفر نگهبان امنیتی برای معالجه در هند به بیمارستان خاصی بروند. در بدو ورود شیخ به هند، عده ای به او اطلاع دادند که سرمایه گذار این بیمارستان آمریکائی ها هستند و اینها احتمالاً قصد کشتن شما و همسران را دارند. یکی از پزشکان او عبری صحبت می کرد و اهل اسرائیل بود. روز اول در بیمارستان به بهانه مُسْکِن، قصد تزریق یک آمپول ناشناخته و مشکوک را داشتند که خانم شیخ که در این زمینه تخصص دارد مانع شد. وقتی آنها می فهمند که شیخ از قصد آنها آگاه است و اجازه معالجه در این بیمارستان را نمی دهد، از طرف دولت نیجریه به او دو ساعت فرصت می دهند که معالجه در همین بیمارستان را بپذیرد و یا به نیجریه باز گردد. شیخ می گوید مرا به هر بیمارستان دیگری در هند ببرید قبول می کنم؛ اما آنها موافقت نمی کنند و او همسرش را به نیجریه برمی گردانند.

وضعیت فعلی شیخ

شیخ زکزاکی از روز کشتار سال 2015 تا یک ماه قبل به همراه همسرش در حصر خانگی بود. متأسفانه در چند ماه اخیر میزان سرب و کادمیوم در خون ایشان بالا رفته و اثرات زیادی روی سلامتی او گذاشته است. به رغم بیماری شدید شیخ و همسرش، دولت نیجریه فقط اجازه معاینات پزشکان محلی را داده است. متأسفانه از اوائل دسامبر 2019 (آبان 1398) ایشان را از حصر خانگی به زندان برده اند که در حکم اعدام برای ایشان و همسرشان است، زیرا به دلیل فقدان مراقبت های پزشکی برای پیرمردی که مبتلا به انواع بیماری هاست، این شیوه خود به خود به شهادت منتهی می شود و یا اگر دولت نیجریه صبر نداشته باشد، ایشان را به بهانه های مختلف خواهد کشت

در زندان عمومی فعلی، یک اتاق بسیار کوچک به شیخ و همسرش داده اند که حتی جای کافی برای خوابیدن دونفر هم نیست. اتاق پنجره ندارد و به رغم کلید و سرپیچ برای لامپ برق، لامپی برای روشنایی نمی دهند. به آنان اجازه استفاده از داروی شخصی و تخصصی نمی دهند و فقط مصرف داروهای عمومی ای که از طرف زندان می دهند مجاز است.

شهرت جهانی شیخ

تقریباً حدود چهار دهه است که شیخ نهضت و حرکت اسلامی را در نیجریه آغاز کرده است. او اکنون بیش از ۲۰ میلیون طرفدار در نیجریه و دیگر کشورهای آفریقایی دارد. وی در حال حاضر یک پدیده جهانی و به ویژه بعد از کشتار سال ۲۰۱۵ در زاریا در تمام جهان شناخته شده است.

(درخواست از همه دلسوزان مکتب اهل بیت(ع)

از همه عزیزان و خادمان مکتب اهل بیت(ع) درخواست می شود ضمن انتقال این مطالب به سایرین، برای سه مطلب اقدام فرمایند:

1. درخواست از مجامع بین المللی، به ویژه سازمان ملل برای آزادی شیخ و همسرش و تلاش برای انتقال ایشان به خارج از نیجریه برای معالجه؛

2. درخواست از سازمان کنفرانس اسلامی برای تحت فشار قرار دادن رئیس جمهور نیجریه برای اقدام به آزادی شیخ و همسرش و معالجه آنان؛

3. قطع نکردن برنامه های بزرگداشت شیخ زکزاکی توسط مردم و نهادهای مختلف مردمی و انقلابی تا زمان آزادی و معالجه شیخ و همسرش.

با توجه به اینکه در روابط دیپلماتیک امکان این گونه درخواست ها برای آزادی رهبران فرهنگی، سیاسی وجود دارد، شاید سیستم دیپلماسی ایران اسلامی تنها بخشی باشد که بتواند این امر مهم را از دولت نیجریه که دم از همکاری و همراهی می زند، بخواهد و آن را راضی به آزادی و معالجه شیخ و همسرش کند. هرچند متأسفانه در چند سال اخیر اقدام دیپلماتیک مؤثری برای کمک به شیخ و همسر بیمارش انجام نشده است.

ان شاءالله در این موقعیت، توجه به مظلومیت حرکت اسلامی نیجریه و محکوم کردن کشتار آنان و درخواست آزادی شیخ زکزاکی و همسرش که شش فرزندشان شهید شده اند و بیش از 4 سال است که در حصر خانگی و زندان عمومی هستند، مرحمی بر زخم چند ساله آنان بشود. این مردم مظلوم هیچ جرمی به جز پیروی از مکتب اهل بیت(ع) و دفاع تا پای جان از این مکتب ندارند

طلبه ای که بخاطر مسولیت پذیری چشم خود را از دست داد

حجت الاسلام فرزاد فروزش امام جماعت دانشگاه علوم پزشکی تهران که شب گذشته برای نجات یک دختر جوان از چنگال ۲ نفر از اراذل و اوباش از جان گذشتگی کرده و هم‌اکنون در پی نجات دادن این دختر، در آستانه نایب‌نایی چشم راست خود قرار گرفته است، در بخش اورژانس بیمارستان فارابی تهران و در حالی که خون چشم وی تمام لباس‌های وی را پوشانده بود، در تشریح این واقعه به خبرنگار خبرگزاری فارس گفت: ساعت ۲۲ شب سه‌شنبه در خیابان شریعتی، پائین‌تر از خیابان ملک به همراه ۲ نفر همراه داخل خودروی خود در حال عبور بودیم که ناگهان صدای فریادهای دختر جوان را شنیدیم.

وی افزود: بلافاصله پس از شنیدن این فریادها به سمت صدا حرکت کرده و مشاهده کردیم که ۲ نفر از اراذل و اوباش سوار بر یک موتور برای ربایش یک دختر جوان اقدام کرده‌اند. این اراذل و اوباش قصد داشتند به زور، دختر جوان را سوار بر موتور کرده و با خود ببرند اما این

دختر با فریادهای خود درخواست کمک کرده و از سوار شدن خودداری می‌کرد و ۲ پسر جوان نیز وی را ضرب و شتم کرده و مورد هتاکی قرار می‌دادند.

حجت‌الاسلام فروزش ادامه داد: با مشاهده این صحنه برای نجات دادن دختر به سمت اراذل و اوباش مهاجم یورش بردیم، اما با مقاومت این مهاجمان روبرو شده و درگیر شدیم. در هنگام درگیری، یکی از آنها که شیشه نوشابه‌ای در دست داشت، این شیشه را با زدن به بدنه موتور شکست و سپس با آن چندین ضربه به چشم راست من وارد کرد....

و هزاران نفر از شخصیت‌هایی که مسولیت پذیر بودند و به مسولیتشان عمل نمودند و در این راه سختی‌های فراوانی را متحمل گردیدند ولی در پیشگاه الهی سربلند شدند. **اولئک هم الفائزون**